

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Lina Lu

Den statliga lönegarantin

- Förbättringsåtgärder för ett minskat missbruk av lönegarantisystemet

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Patrik Lindskoug

Termin: HT 2022

Innehållsförteckning

Summary	4
Sammanfattning	6
Förord	8
Förkortningar	9
1. Inledning	10
1.1 Bakgrund	10
1.2 Syfte	11
1.3 Frågeställning	11
1.4 Metod och material	11
1.5 Avgränsning	12
1.6 Forskningsläge	13
1.7 Disposition	14
2. Ekonomisk brottslighet vid konkurs	15
2.1 Inledning	15
2.2 Definition av begreppet "ekonomisk brottslighet"	15
2.3 Missbruk av den statliga lönegarantin	17
3. Arbetsrättsliga regleringar vid konkurs	19
3.1 Inledning	19
3.2 Lönefordringar vid konkurs	19
3.3 Lönegaranti i andra nordiska länder	21
3.4 Exempel på rättsfall där missbruk av lönegarantin har skett	23
3.4.1 Stockholms tingsrätt mål nr B 16421–19	23
3.4.2 Malmö tingsrätt mål nr B 9479–13	26
3.4.3 Stockholms tingsrätt mål nr B 11230–17	27
4. Konkursförvaltarens och kontrollmyndigheternas funktion och uppgifter	29
4.1 Inledning	29
4.2 Konkursförvaltarens ansvarsområde	29
4.3 Förordnande av och granskning av konkursförvaltare	32
4.4 Länsstyrelsens ansvarsområde	34
5. Identifierade brister i lönegarantisystemet	36
5.1 Inledning	36
5.2 Utredningen av ansökan om lönegarantin kan variera	36
5.3 Otydliga regler för återkrav	37

5.4 Goda möjligheter för konkursgäldenären att föreslå förvaltare	38
5.5 Tillnärmande av den svenska lönegarantilagstiftningen	39
5.6 Stort antal myndigheter som handlägger lönegarantin	40
6. Analys	44
6.1 Inledning	44
6.2 Förtydligande av hur utredningsprocessen ska genomföras	44
6.3 Utökad myndighetssamverkan	46
6.4 Införande av högre tröskel för gäldenärsförslag och bättre kontrollåtgärder vid förordnande av konkursförvaltare	48
6.5 Förslag om att ansökan om lönegaranti bör genomföras av den enskilde	50
6.6 Överföring administrationen av lönegarantin till Skatteverket	52
7. Slutsats	56
Käll- och litteraturförteckning	60
Elektroniska källor.....	60
Litteratur	62
Riksdagstryck	63
Rättsfallsförteckning.....	64

Summary

The earnings guarantee is a legislation designated to compensate employees for loss of salary if the employer is declared bankrupt. In an audit by the Swedish National Audit Organization (the Swedish NAO), it is estimated that 6–9 % of all earnings guarantee payments consist of misusage. The purpose of this article is to examine if the measures suggested by the Swedish NAO can be considered adequate in terms of achieving a reduction of the misusage. The focus of this article is on analyzing to which degree the administrative function of the earnings guarantee should be executed by the tax authority, as opposed to the current system where it is administered by the County administrative boards of Sweden and the trustee. This measure will be compared with the benefits of implementing measures of a more limited extent in the current legislation.

The faulty earnings guarantee payments are due to government authorities lacking efficient means to detect and hinder misusage, as well as system deficiencies which have been identified by individuals who mean to misapply the earnings guarantee. In the audit by the Swedish NAO the following deficiencies were identified; the varying decision making processes carried out by the trustee, authorities lacking efficient means to detect and/or act upon signs of deception, legislation regarding reclaims of earnings guarantees are inexplicit, a high probability that the debtor's choice of trustee is approved by the court and a large number of involved authorities.

In addition to the previously mentioned measures it has been suggested that the earnings guarantee system should incorporate elements from current legislation in the neighbouring Nordic countries, in order to reduce misusage of the earnings guarantee. One of the measures that is considered potentially successful is by letting the individual apply for earnings guarantee, as opposed to the existing system where the trustee administers the application. Furthermore, it has been suggested that an authority should be given the responsibility to keep statistics of the earnings guarantee and regularly revise the system in order to trace long term patterns.

Based on the examination in this article, it has been concluded that it is especially important to assign an authority to continuously keep statistics and audit the earnings guarantee in order to reduce misuse. By implementing this measure the authorities have the opportunity to track and evaluate how changes to the system have affected the earnings guarantee. An additional measure that should be prioritized is to limit opportunities for the debtor to practically choose their trustee. The proposed way of implementing this measure is to require that the debtor motivates their choice of trustee, in order for the suggestion to possibly be granted.

Sammanfattning

Den statliga lönegarantin är en skyddslagstiftning som ger arbetstagare rätt till ersättning om arbetsgivaren går i konkurs. I en granskande rapport från Riksrevisionen framkommer det att 6–9 % av utbetalt garantibelopp utgörs av misstänkt missbruk av lönegarantin. Uppsatsens syfte är att undersöka om de föreslagna åtgärderna i Riksrevisionens granskning kan förväntas minska missbruk av lönegarantin. Särskild vikt läggs vid i vilken grad lönegarantisystemet bör reformeras så att den administrativa funktionen av lönegarantin läggs hos en enda myndighet. Nämnda åtgärd jämförs med fördelarna av att göra mindre ingripande förändringar i det nuvarande lönegarantisystemet.

Enligt Riksrevisionens granskning möjliggörs missbruket av den statliga lönegarantin av att ansvariga myndigheter saknar effektiva medel för att upptäcka och hindra missbruket av lönegarantin, och på grund av att bristerna i systemet identifierats av personer som avser att missbruka lönegarantin. I Riksrevisionens granskning identifierades följande brister; de varierande beslutsprocesserna hos konkursförvaltare, brister i kontroller hos kontrollmyndigheterna, otydliga regler vid återkrav, möjligheten för gäldenären att föreslå och i praktiken välja konkursförvaltare (gäldenärsförslag) samt det stora antalet inblandade myndigheter.

Utöver att åtgärda ovan nämnda brister har det även framförts att den statliga lönegarantin med fördel kan reformeras till att i större grad efterlikna de nordiska grannländernas lönegarantisystem, i syfte att minska missbruk av den svenska lönegarantin. De förslag som framhålls som potentiellt effektiva är att ansökan av lönegaranti ska göras av den enskilda, samt att införa en statistisk och reviderande funktion som går ut på att kontinuerligt kartlägga lönegarantiutvecklingen.

En av de enskilt viktigaste åtgärderna för att minska lönegarantibedrägerierna är att ge en myndighet i uppdrag att föra kontinuerlig statistik över lönegarantin och regelbundet revidera systemet i sin helhet. Genom att införa en sådan funktion kommer det finnas möjlighet för myndigheterna att utvärdera genomförda åtgärder samt följa kostnadsutvecklingen över en längre tid. Ytterligare en åtgärd som bör vara prioriterad är att begränsa möjligheterna för

konkursgäldenären att välja konkursförvaltare. Detta bör med fördel ske genom att ett krav på att konkursgäldenären motiverar sitt val av förvaltare i samband med konkursansökan.

Förord

Tusen tack till min kära familj, ni har möjliggjort mina studier på juristprogrammet i Lund. Stort tack till min fina pojkvän Gustaf, som ställt upp för mig oavsett vad saken gäller. Tack till min vän Isabelle för en fantastisk studietid och ovärderlig vänskap. Och ett stort tack till personalen på Restaurang Thúy i Lund som försett mig med en strid ström mat under hela min studietid.

Sist vill jag tacka min handledare Patrik, en skicklig pedagog som alltid har goda råd.

Lund, januari 2023

Förkortningar

EBM	Ekobrottsmyndigheten
FL	Förvaltningslag (2017:900)
FRL	Förmånsrättslag (1970:979)
KFM	Kronofogdemyndigheten
LAS	Lag (1982:80) om anställningsskydd
LGF	Lönegarantiförordning (1992:50)
LGL	Lönegarantilag (1997:497)
SAL	Socialavgiftslag (2000:980)
SFB	Socialförsäkringsbalk
TSM	Tillsynsmyndigheten i konkurser
bl.a.	bland annat
s.k.	så kallade
t.ex.	till exempel

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Den statliga lönegarantin är en skyddslagstiftning som träder i kraft om en arbetsgivare går i konkurs eller genomgår en företagsrekonstruktion, 1 § LGL. Regleringen innebär att arbetstagare har möjlighet att få ersättning från staten om arbetsgivaren inte kan betala ut lön till sina anställda vid konkurs eller vid företagsrekonstruktion. Lönegarantin administreras av ett flertal olika myndigheter, vars uppgifter varierar i omfattning. Det är konkursförvaltaren eller rekonstruktören som utreder anspråk på lönegaranti. Det är även konkursförvaltaren eller rekonstruktören som tar beslut om lönegaranti ska betalas ut, och i sådana fall vilken belopp arbetstagaren är berättigad till.

Lönegarantilagen bygger på ett EU-direktiv som medlemsländerna är skyldiga att följa vid arbetsgivares insolvens. Enligt direktivet ska lönegaranti betalas ut då arbetsgivaren är insolvent.¹ Det finns således inget krav på EU-rättslig nivå på att lönegaranti ska utgå vid företagsrekonstruktion, eftersom det inte förekommer något krav på insolvens för att få genomföra en företagsrekonstruktion. Den svenska lagstiftaren valde att utöka lagstiftningen till att omfatta företagsrekonstruktion på grund av att det annars skulle finnas en påtaglig risk för att konkurs skulle väljas framför företagsrekonstruktion. Det bedömdes att detta hade varit en icke önskvärd utveckling, då bedömningen om ett företag ska fortsätta drivas eller inte bör bygga på företagets lönsamhet och framtidsutsikter.² Som jämförelse kan nämnas att i Danmark, Norge och Finland betalas lönegaranti endast ut vid insolvens (konkurs) och inte vid företagsrekonstruktion.

Den statliga lönegarantin har varit föremål för granskning hos flera myndigheter under de senaste åren. I ett antal fall har personer, i vad som utåt sett framstår som legitima företag, använt sig av utbetalningar från lönegarantin i bedrägeriupplägg. Missbruk av lönegarantin har föranlett att Riksrevisionen gjort en ingående granskning av lönegarantisystemet för att

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens. Art. 1.1. och 2.1.

² Prop. 2004/05:57. s. 19.

identifiera de bakomliggande faktorerna som möjliggör missbruk av lönegarantin. Resultatet av granskningen publicerades i en rapport i februari 2022.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka om ett införande av de föreslagna åtgärderna i Riksrevisionens granskning kan förväntas uppnå ett minskat missbruk av lönegarantin. Uppsatsens syfte är även att undersöka om en centralisering av lönegarantisystemet är en åtgärd som kan förväntas minska missbruket av lönegarantin, eller om en stärkt tillsyn i det befintliga systemet jämförelsevis är mer resurseffektiv och preciserad.

1.3 Frågeställning

Uppsatsens syfte uppnås genom att två problemformuleringar besvaras. Första frågan är: i vilken grad bör de administrativa funktionerna av lönegarantisystemet samlas hos en enda myndighet i syfte att motverka bedrägerier? Den andra frågan lyder: är en centralisering av detta slag jämförelsevis mer önskvärd än att implementera mindre omfattande förändringar i det befintliga lönegarantisystemet?

1.4 Metod och material

Frågeställningarna besvaras genom att de föreslagna åtgärderna i Riksrevisionens granskning utvärderas med hjälp av lagstiftning, praxis, doktrin och lagförarbeten. För att ta reda på myndigheternas ställningstaganden har även promemorior använts som källa. Rättsfall från tingsrätten har använts för att exemplifiera hur den statliga lönegarantin utnyttjas av oseriösa aktörer. De tre rättsfallen som valts ut behandlar frågan om lönegarantibedrägeri som en av huvudfrågorna i målet. Urvalet av rättsfall gjordes med hjälp av sökfunktionen i Infotorg Juridik (Bisnode). Det finns i dagsläget inga prejudicerande rättsfall som specifikt rör lönegarantibedrägerier, varför sådan praxis inte behandlas i uppsatsen.

Utgångspunkten för framställningen är den rättsdogmatiska metoden, vilken är en etablerad metod för att beskriva och analysera gällande rätt.³ I uppsatsens deskriptiva del och i problemformuleringen har ett de lege lata-perspektiv använts⁴, då syftet med nämnda delar är att beskriva svensk lönegarantilagstiftning och hur tillämpningen av lagstiftningen kan ha gett upphov till missbruk av systemet. I samma delar av uppsatsen finns det inslag av ett komparativt perspektiv då svensk lagstiftning jämförs med dansk, norsk och finsk lönegarantilagstiftning. Användandet av material inom närliggande rättsordningar benämns som intern komparation.⁵

I uppsatsens analytiska del finns det ett tydligt de lege ferenda-perspektiv⁶, då uppsatsens analytiska del syftar till att värdera och bedöma de föreslagna åtgärderna mot missbruk av lönegarantin. Perspektivet lämpar sig för denna del av uppsatsen eftersom det sker ett ställningstagande kring vilka åtgärder som bör införas för att åtgärda missbruket av lönegarantin.

1.5 Avgränsning

I uppsatsen kommer lönegaranti i konkurser att behandlas. Lönegaranti i företagsrekonstruktioner är inte föremål för utredning i uppsatsen. Framställningen handlar uteslutande om konkurser utan bevakning, då konkurser med bevakning har ett utredningsförfarande som saknar relevans för uppsatsens syfte och frågeställning.

³ Olsen, Lena. "Rättsvetenskapliga perspektiv". SvJT. 2004. s. 116.
<https://svjt.se/svit/2004/105>. [Hämtad 2022-12-28].

⁴ Oxford Reference. "de lege lata". Oxford University Press.
<https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/display/10.1093/oi/authority.20110803095708386>. [Hämtad 2022-12-28].

⁵ Olsen, Lena. "Rättsvetenskapliga perspektiv", s. 125.

⁶ Oxford Reference. "de lege ferenda". Oxford University Press.
<https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/display/10.1093/oi/authority.20110803095708384>
[Hämtad 2022-12-28].

Uppsatsen omfattar svenska konkurser och svensk konkurslagstiftning. Framställningen kommer dock även ha ett komparativt inslag där dansk, norsk och finsk lönegarantilagstiftning behandlas och jämförs med den svenska lagstiftningen. EU-lagstiftning behandlas endast överskådligt i de delar av uppsatsen där svensk lagstiftning ansetts bryta mot rådande EU-lagstiftning.

De rättsfall som sammanfattats i uppsatsen tar upp delar som är direkt kopplade till uppsatsämnet. Detta innebär att det endast är bedrägeribrotten som framställts. Andra brott som de tilltalade varit åtalade för, som t.ex. bokföringsbrott, är inte aktuella att ta upp inom ramen för uppsatsen och har exkluderats från framställningen.

Det svenska lönegarantisystemet administreras av en rad olika myndigheter som har till uppgift att handlägga olika funktioner av lönegarantin. Flera av myndigheterna administrerar funktioner som inte är föremål för uppsatsens frågeställning och syfte. Framställningen fokuserar därför enbart på de myndigheter som har en mer framträdande roll i lönegarantisystemet.

1.6 Forskningsläge

Missbruket av lönegarantin har under de senaste åren uppmärksammats i granskningar av Riksrevisionen samt Regionalt underrättelsecenter (Ruc). Förekomsten av missbruk av lönegarantin har myndigheterna dock haft kännedom om sedan tidigare. Ett exempel på detta är när SAMEB-projektet (Samverkan mellan myndigheter mot ekonomisk brottslighet), bestående av Länsstyrelsen, Skatteverket, Försäkringskassan, KFM och EBM publicerade en granskning rörande missbruk av lönegarantin.⁷ Ämnet har varit föremål för granskning i förarbeten. I akademisk kontext är ämnet sparsamt behandlat. Ämnet har dock behandlats

⁷ Kronofogden. *SAMEB-projekt Stockholms län- Missbruk av statlig lönegaranti*. 2011-11-30. <https://www.kronofogden.se/download/18.4b3cc579179bc58524322e6/1629049861651/SAMEB%20Missbruk%20av%20statlig%20%C3%B6negaranti.pdf> [Hämtad 2022-12-28].

flertalet gånger i svensk domstol, då i form av bedrägerifall.

1.7 Disposition

Uppsatsen är disponerad enligt följande. Uppsatsens andra kapitel inleder den deskriptiva delen av uppsatsen och beskriver hur ekonomisk brottslighet definieras och varför begreppet är viktigt för att förstå missbruk av den statliga lönegarantin. Tredje kapitlet redogör för de arbetsrättsliga regleringarna vid konkurs, hur lönegarantilagstiftningen ser ut i de nordiska grannländerna samt redogörelser av rättsfall där de tilltalade åtalats och dömts för lönegarantibedrägerier.

Det fjärde kapitlet beskriver konkursförvaltarens och kontrollmyndigheternas uppgifter i lönegarantisystemet och avslutar den deskriptiva delen av uppsatsen. Femte kapitlet är den del av uppsatsen där problemformuleringarna presenteras, vilka är kopplade till den deskriptiva delen av uppsatsen. Sjätte kapitlet är uppsatsens analytiska del och redogör för egna reflektioner, med särskilt fokus på avvägningar av olika föreslagna åtgärder samt iakttagelser av potentiella brister av de föreslagna åtgärderna. Det sjunde och sista kapitlet är uppsatsens avslutande del och sammanfattar konklusionerna från sjätte kapitlet.

2. Ekonomisk brottslighet vid konkurs

2.1 Inledning

Eftersom frågeställningen behandlar lönegarantin som ett verktyg inom den ekonomiska brottsligheten bör det förtydligas vad ekonomisk brottslighet innebär, hur begreppet kommer att användas i uppsatsen och varför begreppet är viktigt att förstå i en kontext som omfattar lönegarantibedrägerier. I framställningen nedan kommer samtliga punkter behandlas.

2.2 Definition av begreppet “ekonomisk brottslighet”

Inledningsvis ska det sägas att det saknas en enhetlig definition av vad begreppet innebär, mer än att det kan begränsas till kriminalitet inom näringslivet.⁸ Avsaknaden av definitioner av begreppet i lagstiftningen har varit ett medvetet val från lagstiftarens sida, då den ekonomiska brottsligheten utvecklar nya metoder över tid. Från förarbetena finns dock en del ledning att hämta gällande begreppets innebörd. I en departementsserie från justitieutskottet 1996 definieras ekonomisk brottslighet som kriminalitet som har ekonomisk vinning som motiv. Kriminaliteten ska även begås inom ramen för tillfällig eller permanent näringsverksamhet, som i sig inte är kriminaliserad.⁹¹⁰

EBM framhåller att ekonomisk brottslighet är ett vitt begrepp och att definitionen varierar beroende på vad myndigheten uppdrag är. Generellt sett handlar det om brottslighet som utförs för ekonomisk vinning inom en näringsverksamhet. Ofta döljs verksamheten bakom en legal näringsverksamhet.¹¹

Inom doktrin finns det en allmänt vedertagen beskrivning av ekonomisk brottslighet som formulerades av Axberger. Enligt definitionen ska brottsligheten ha ekonomisk vinning som motiv, brottsligheten ska ha kontinuerlig karaktär och ha ett systematiskt tillvägagångssätt.

⁸ Karlsson-Tuula, Marie. *Ekonomisk brottslighet vid företagsrekonstruktion och konkurs*. Stockholm: Jure Förlag AB, 2011. s. 26.

⁹ Ibid s. 27.

¹⁰ Ds 1996:1. *Effektivare brottsbekämpning*. s. 189.

¹¹ Ekobrottsmyndigheten. *Ekobrottsmyndighetens lägesbild om ekonomisk brottslighet i Sverige, 2020*. <https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2021/10/ekobrottsmyndighetens-lagesbild-om-ekonomisk-brottslighet-i-sverige-2020-webb.pdf> [Hämtad 2022-09-27].

Enstaka, väl planerade brott kan därför inte kategoriseras som ekonomisk brottslighet enligt Axberger. Brottsligheten ska bedrivas inom ramen för en laglig näringsverksamhet med en legitim bas, ofta innebär detta ett missbruk av bolagsformer eller verksamheter. Brotten som begås ska dessutom vara uppåttäckande och av kvalificerad art; de ska kräva planering och specialkunskaper, samt omfatta stora värden och drabba grupper av människor.¹²

Konkurs är ett exempel på en finansiell institution som på olika sätt utnyttjas inom ekonomisk brottslighet. Ett urval av de brott som kan kopplas till konkursrelaterad brottslighet är skattebrott, bokföringsbrott, borgenärsbrott och bedrägerier, däribland lönegarantibedrägerier. Missbruk av den statliga lönegarantin räknas som en typ av bedrägeri enligt 9 kap. BrB då det handlar om att gärningsmannen vilseleder myndigheter och andra aktörer som administrerar lönegarantin i syfte att få lönegarantiutbetalningar utan att vara berättigade till det.

Karaktären av lönegarantibedrägerier medför att brottsligheten per automatik genomförs i en näringsverksamhet, men innebär inte nödvändigtvis att brottsligheten har en kontinuerlig karaktär eller att de omfattar vad som anses som stora värden. Däremot krävs det insyn i utbetalningssystemet och ett mått av planering för att genomföra ett lönegarantibedrägeri. Eftersom det är fråga om ett missbruk av statligt finansierade utbetalningar så drabbas stora grupper av människor i den mån att de felaktiga utbetalningarna riskerar att urholka andra statligt finansierade funktioner. Karaktären av lönegarantibedrägerier innebär även att brottsligheten har ekonomisk vinning som motiv. Dessutom uppgår det sammanlagda värdet av lönegarantibedrägerierna till stora summor årligen och innebär att statliga medel inte används för sitt tilltänkta syfte. Kravet på att det ska vara kvalificerad brottslighet, enligt Axbergers mening, bör därmed till största del vara uppfyllt.

Gemensamt för det som sagts ovan om ekonomisk brottslighet är följande; brottsligheten ska utföras inom ramarna för en näringsverksamhet med legal fasad och syftet med brottsligheten är att göra ekonomisk vinning. Brottsligheten ska även vara av kvalificerad art för att utgöra

¹²Axberger, H-G, Eko-brott, Eko-lagar och Eko-domstolar. En rättspolitisk utvärdering av lagstiftningen mot ekonomisk brottslighet, BRÅ 1988: 3, s. 22. Citerad i Karlsson-Tuula, Marie. *Ekonomisk brottslighet vid företagsrekonstruktion och konkurs*. s. 27.

ekonomisk brottslighet. I den fortsatta framställningen om lönegarantibedrägerier ska begreppet ekonomisk brottslighet förstås i enlighet med Axbergers beskrivning av begreppet, då definitionen ger en heltäckande och detaljerad bild av brottsligheten i sig samt dess verkningar.

Begreppet ekonomisk brottslighet är viktigt att förstå är då det på ett överskådligt sätt beskriver i vilken kontext som lönegarantibedrägerier genomförs. Utöver detta ger begreppet även en förståelse för drivkrafterna bakom brottsligheten. Båda dessa faktorer kan sedan användas i syfte att förebygga missbruk av lönegarantin på lång sikt. Begreppet är även centralt för uppsatsen eftersom det ger en teoretisk bakgrund till de rättsfall som avhandlas i avsnitt 3.4.

Det är värt att förtydliga att lönegarantibedrägerier och bidragsbrott tillhör två olika kategorier av brott. Lönegarantibedrägerier skiljer sig från bidragsbrott på grund av att det är konkursförvaltaren som lämnar in uppgifter till utbetalande myndighet, samt på grund av den utbetalande myndigheten (Länsstyrelsen) inte omfattas av 1 § Bidragsbrottslag (2007:612). För att det ska vara ett bidragsbrott enligt bidragsbrottslagens mening måste uppgifterna ha lämnats in av den enskilde själv, 2 § Bidragsbrottslag. Ett bidragsbrott kan dessutom begås av underlåtenhet eller grov oaktsamhet, jämfört med ett bedrägeribrott som kräver uppsåt.

2.3 Missbruk av den statliga lönegarantin

Riksrevisionen släppte i februari 2022 en granskning av den statliga lönegarantin. Genom att jämföra data från Skatteverkets löneregister och länsstyrelsernas register över utbetald lönegaranti kunde det konstateras att det fanns tydliga indikationer på att lönegarantisystemet är utsatt för bedrägerier. År 2020 uppgick kostnaderna för lönegarantin, för både företagsrekonstruktioner och konkurser, till tre miljarder kronor. I granskningen görs bedömningen att cirka 6–9 procent av utbetalningarna i konkurser är felaktiga, vilket motsvarar 100–150 miljoner kronor under ett genomsnittligt år.¹³

¹³ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 33.

https://www.riksrevisionen.se/download/18.623b9d8e17f6795476136029/1646837511048/RiR_2022_4_webb.pdf. [Hämtad 2022-12-31]

Riksrevisionens beräkningar utgår från länsstyrelsernas uppgifter om företag som gick i konkurs 2020, där minst en anställd fått lönegaranti. Uppgifterna jämfördes med Statistiska centralbyråns uppgifter om Skatteverkets arbetsgivardeklarationer från 2019 och 2020. Arbetsgivardeklarationerna innehåller uppgifter om arbetstagarens månatliga inkomst från arbetsgivaren och socialförsäkringsförmåner. För att ta fram uppgifter om ett ägarbyte skett före konkursutbrottet begärde myndigheten även ut de tre senaste förändringarna av bolagsstyrelsen från Bolagsverkets register.¹⁴

Lönegarantimissbruket beräknades genom att olika indikatorer på missbruk konstruerades utifrån hur LGL är formulerad. Tre olika indikatorer var centrala var beräkningarna. Indikator 1 (G1) står för avsaknad av registrerad lön från arbetstagaren, indikator 2 (G2) står för att den samlade registrerade lönen är lägre än det utbetalda garantibeloppet och indikator 3 (G3) står för att individens lön två månader före konkurs upp till konkursmånaden var mer än dubbelt så hög som den tidigare registrerade medianlönen.¹⁵

¹⁴ Ibid. s. 34.

¹⁵ Ibid. s. 35. Se tabell 3.

3. Arbetsrättsliga regleringar vid konkurs

3.1 Inledning

Vid konkurs aktualiseras en rad bestämmelser både för arbetsgivaren och för arbetstagaren. I kapitlet kommer det redogöras för vilka bestämmelser som träder i kraft vid konkurs rörande konkursboet samt för arbetstagaren. Det redogörs även för hur lönegarantisystemet i Danmark, Norge och Finland är uppbyggt. Sist ges exempel på tre rättsfall där missbruk av lönegarantin skett.

3.2 Lönefordringar vid konkurs

För att en arbetstagare ska ha rätt till lönegaranti måste vissa grundläggande förutsättningar vara uppfyllda. Arbetsgivaren ska ha blivit försatt i konkurs i Sverige (1 § 1 p LGL) och ett konkursbo ska ha uppkommit. Beslutet om konkurs blir gällande omedelbart, 16 kap. 4 § 1 st KonkL. I samband med konkursutbrottet sker ett rådighetsavskärande, gäldenären förlorar därmed rådigheten över den egendom som ingår i konkursboet, 3 kap. 1 § KonkL. Konkursboet representeras av en konkursförvaltare som utses av tingsrätten, 7 kap. 2 § 1 st KonkL.

Lönegarantin är en förmån som endast omfattar arbetstagare. Bedömningen om vilka som ska anses betraktas som arbetstagare utgår från sedvanliga arbetsrättsliga principer. Principerna utgår i från att en arbetstagare är en fysisk person som utför arbete, under en annans ledning, i utbyte mot ersättning.¹⁶ Arbetstagarbegreppet är tvingande.¹⁷ Det ska dock nämnas att alla arbetstagare inte är likställda vid en konkurs. Arbetstagare som senare än sex månader före konkursansökan ägt en väsentlig andel av företaget, och som tillsammans med nära anförvanter har ett betydande inflytande över företaget, är uteslutna från förmånsrätt och lönegaranti i företag som bedriver näringsverksamhet, 7 § LGL och 12 § 6 st FRL.

Arbetstagare har rätt till lönegarantiersättning oavsett vilken anställningsform som föreligger, då kravet för ersättning utgår från arbetstagarbegreppet. Lönegarantin är begränsad till

¹⁶ Skatteverket. *Arbetstagare*. 2022.

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.13/378774.html> [Hämtad 2022-12-07].

¹⁷ Danhard, Erik. *Konkursarbetsrätten- Om arbetsrätt och lönefordringar i konkurs och företagsrekonstruktion*. 6. Uppl. Stockholm: Jure Förlag AB, 2018. s. 78.

sammanlagt fyra prisbasbelopp, 9 § LGL. Fordran ska omfatta lön eller annan ersättning för att lönegaranti ska aktualiseras. Lönebegreppet omfattar lön (bl.a. tidlön, provision, sjuklön och omkostnader i tjänsten), semesterlön och semesterersättning, vissa pensionsfordringar samt vissa avtalade förmåner som lunchförmåner och fri bil.¹⁸ Arbetstagarens löneförmånsrätt är begränsad till tio prisbasbelopp (2 kap. 6 och 7 §§ SFB)¹⁹, 12a § FRL. En arbetstagares anspråk på lönefordringar i sin helhet får därmed ej överstiga tio prisbasbelopp. Utbetalningarna sker under en begränsad tid och omfattar, som huvudregel, lönefordringar som intjänats tre månader före det att ansökan om konkurs inkommit till tingsrätten och en månad efter konkursbeslutet, 7 § 1 st LGL samt 12–13 §§ FRL.

Om arbetstagaren inte arbetar för konkursboet ska arbetstagaren anmäla sig som arbetsökande hos Arbetsförmedlingen. Lönegaranti utgår under arbetstagarens uppsägningstid, dock endast om arbetstagaren inte har fått ett nytt arbete, 7a § 2 st LGL. För att få ut full lönegarantiersättning för uppsägningstiden måste arbetstagaren även skriva under en försäkran till Länsstyrelsen om att arbete inte utförts i konkursbolaget eller på någon annan arbetsplats under tiden som garantibeloppet betalats ut, samt att inskrivning på offentlig arbetsförmedling skett.²⁰ Kravet på inskrivning är dock inte förenligt med EU:s lönegarantidirektiv. Direktivet ska tolkas så att det utgör ett hinder för nationell lagstiftning att ställa ett krav på inskrivning hos Arbetsförmedlingen för att få full lönegarantiersättning. En obligatorisk anmälan till offentlig arbetsförmedling för att få full lönegarantiersättning är därmed oförenlig med gällande EU-lagstiftning. Arbetstagaren kan dock fortfarande ha en skyldighet att stå till arbetsmarknadens förfarande, bl.a. i de fall arbetstagaren vill kunna få utdelning i konkursen på det belopp som överstiger garantibeloppet.²¹

¹⁸ Danhard, Erik. *Konkursarbetsrätten- Om arbetsrätt och lönefordringar i konkurs och företagsrekonstruktion*. s. 206.

¹⁹ Prisbasbeloppet för 2022 är 48 300 kr. Prisbasbeloppet för 2023 är bestämt till 52 500 kr (beslutat av regeringen 2022-09-05).

²⁰ Länsstyrelsen. *Lönegaranti*. <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/bo-och-leva/om-pengar/lonengaranti.html> [Hämtad 2022-11-15].

²¹ Danhard, Erik. *Konkursarbetsrätten- Om arbetsrätt och lönefordringar i konkurs och företagsrekonstruktion*. s. 301–302.

3.3 Lönegaranti i andra nordiska länder

I Danmark ansöker arbetstagaren själv om lönegaranti hos en fond som administreras av myndigheten ATP, vilken hanterar utbetalningar av bl.a. pension, föräldrapenning och studiestöd.²² Arbetstagaren använder sitt ”nem-ID” för att ansöka om lönegaranti, vilket motsvarar användande av Bank-id i Sverige. I ansökningsförfarandet framkommer det vilka uppgifter som ska fyllas i av arbetstagaren, bl.a. ska arbetstagaren fylla i uppgifter om utbetald lön från de tre månaderna innan lönen upphörde.²³

Den norska regleringen av lönegaranti heter Lønnsgarantiordningen. Ansökan om lönegaranti görs av arbetstagaren, och skickas till konkursförvaltaren där det kontrolleras om kraven är uppfyllda. Konkursförvaltaren skickar sedan sitt utlåtande till myndigheten för lönegaranti, NAV Lønnsgaranti. Om anspråket på lönegaranti godkänns av myndigheten skickas pengarna till konkursförvaltaren, som sedan betalar ut ersättningen. NAV Lønnsgaranti ansvarar även för information och vägledning i frågor rörande lönegaranti till arbetstagare, konkursförvaltare och tingsrätter. Arbetstagare kan bli nekade lönegaranti om de vet, eller borde ha vetat, att de arbetade för en arbetsgivare som inte kunde betala lönekostnaderna. Arbetstagare kan även bli nekade ersättning om de visste eller borde vetat att anställningen villkorades av att ersättning helt eller delvis skulle täckas av lönegarantin.²⁴²⁵

I Finland kan arbetstagaren ansöka om lönegaranti om det kan konstateras att arbetsgivaren är insolvent. Det behövs därmed inte att en konkursansökan är inlämnad för att lönegaranti ska utgå. Ansökan kan göras av arbetstagaren eller arbetsgivarorganisationen till vilken arbetstagaren har överfört sin fordran till för indrivning. Om arbetsgivaren är försatt i konkurs kan även konkursboet ansöka om lönegaranti för arbetstagarnas räkning. Ansvarig myndighet för handläggning av lönegarantiärenden är NTM-centralen (Närings-, trafik- och miljöcentralen). Den finska lagstiftaren har även infört en skrivelse i lönegarantilagen som

²² Riksrevisionen. *Bilaga 5- Lönegarantisystemen i Norge, Finland och Danmark*. s. 5.

https://www.riksrevisionen.se/download/18.623b9d8e17f6795476136028/1646837511030/RiR_2022_4_bilag_a5.pdf. [Hämtad 2022-11-23].

²³ Riksrevisionen. *Bilaga 5- Lönegarantisystemen i Norge, Finland och Danmark*. s. 5.

²⁴ Riksrevisionen. *Bilaga 5- Lönegarantisystemen i Norge, Finland och Danmark*. s. 2–3.

²⁵ 7§ Lov om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v. LOV-1973-12-14-61.

syftar till att förhindra missbruk av lönegarantin.²⁶ Enligt paragrafen har lönegarantimyndigheten rätt att avslå ansökan om lönegaranti eller ompröva garantibeloppet i följande situationer

- 1) arbetstagarens fordran baserar sig på ett avtal eller arrangemang som uppenbart har ingåtts eller vidtagits i syfte att få betalning enligt lönegarantin,
- 2) den fordran för vilken det har ansökts om betalning enligt lönegarantin står i ett uppenbart missförhållande till vad som kan anses vara skäligt med hänsyn till det arbete som utförts och omständigheterna i övrigt,
- 3) arbetstagaren ansöker upprepade gånger om betalning enligt lönegarantin för fordringar hos samma arbetsgivare,
- 4) arbetstagaren har fortsatt i arbetsavtalsförhållandet ännu efter det att han eller hon på grund av försummelser i samband med löneutbetalningen måste ha varit medveten om att arbetsgivaren inte kan betala ut lönen.²⁷

Garantibeloppet kan även begränsas till att omfatta det belopp som arbetsgivaren under ett år före inlämnandet av lönegarantiansökan betalat arbetstagaren för fordringar som grundar sig på arbetsförhållandet.²⁸

Som en del av utvecklingsarbetet med lönegarantin i Finland tillsätts det av statsrådet en delegation för lönegarantiärenden var tredje år, vilket fungerar som ett rådgivande organ. Delegationens uppgift är att följa hur verksamheten inom lönegarantin utvecklas, ta initiativ i frågor som rör lönegaranting och ta ställning till frågor som är av principiell vikt för administreringen av lönegarantin.²⁹

²⁶ Ibid. s. 4.

²⁷ Finsk lönegarantilagstiftning. 8 § Lönegarantilag 27.11.1998/866.

²⁸ Ibid.

²⁹ Riksrevisionen. *Bilaga 5- Lönegarantisystemen i Norge, Finland och Danmark.* s. 4.

3.4 Exempel på rättsfall där missbruk av lönegarantin har skett

3.4.1 Stockholms tingsrätt mål nr B 16421–19

I det uppmärksammade målet B 16421–19 åtalades 47 personer för bl.a. missbruk av den statliga lönegarantin. Elva personer åtalades för grovt bedrägeri, försök till grovt bedrägeri och/eller medhjälp till sådant brott. Målet omfattar arbetstagare från fem olika företag, i vilka arbetstagarna begärt ut lönegaranti för påstådd anställning i företaget. Företagen som omfattades av målet var Crisaya Bygg AB (Crisaya), Aktivitetsfabriken AB (Aktivitetsfabriken), Craftia AB (Craftia), Benitos Bygg och bemanning AB (Benitos bygg) och den enskilda firman Heritage bemanning (Heritage). 41 personer blev dömda till bedrägeri, två av personerna dömdes till grovt bedrägeri. Två personer förekom i fler än ett företag som en del av företagsledningen eller som huvudmän. Flera av de tilltalade uppgavs ha släktband med varandra. I fyra av företagen hade samma konkursförvaltare blivit förordnad.

Åtalet bestod i att vilseledande uppgifter för respektive företag lämnats i syfte att lönegarantimedel skulle lämnas till de angivna arbetstagarna, trots att sådan rätt inte förekommit. Alternativt rörde det sig om att de åtalade främjat möjligheterna för andra att tillgodogöra sig pengar som härrör från brott, genom att upplåta sina bankkonton för mottagande eller vidareöverföring av samma medel.

Den som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, döms för bedrägeri. Vid bedömningen om bedrägeriet ska anses grovt ska det beaktas om gärningsmannen missbrukat allmänt förtroende, gjort sig skyldig till straffbara handlingar enligt 14 kap. Eller 15 kap. BrB, haft vilseledande bokföring eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit kännbar skada, 9 kap. 3 § BrB. Med farlig art avses att bedrägeriet riktats till allmänheten eller mot en större krets.

Vid prövning av bedrägeribrotten hade tingsrätten att ta ställning till om Länsstyrelsen vilseletts, om vilseledandet inneburit vinning för gärningsmannen och förlust för det allmänna samt om gärningsmannen har haft uppsåt till detta. För de som åtalats för grovt

bedrägeri hade tingsrätten även att ta ställning till om de påstådda gärningarna avsett ett eller flera brott, avsett betydande belopp, genomförts med falska eller osanna handlingar, varit systematiskt utformade samt om de varit riktade mot ett allmänt välfärdssystem.

Tingsrättens bedömning av åtalet gällande bedrägeri i företagen Crisaya, Aktivitetsfabriken, Craftia och Heritage var i stort sett densamma för samtliga fyra företag. Inget eller väldigt lite talade för att mottagarna av lönegarantin arbetade för det företag de påstods arbeta i.

Handlingar som upprättades skapades med avsikten att ge ett felaktigt sken av att personerna haft anställning i företagen. Syftet med upprättandet av de felaktiga handlingarna var att ta ut lönegarantimedel. De oriktiga uppgifterna ledde till att konkursförvaltaren beviljade ansökan om lönegarantimedel, utan att sådan rätt funnits. Länsstyrelsen betalade i sin tur ut lönegaranti i enlighet med konkursförvaltarens beslut.

En av invändningarna som riktades mot åtalet avseende grovt bedrägeri för Crisaya, Aktivitetsfabriken, Craftia och Heritage var att konkursförvaltaren inte utreddes. Försvarena menade att Länsstyrelsen endast har att verkställa konkursförvaltarens beslut om lönegaranti, och att myndigheten utför en rent administrativ uppgift som inte involverar beslutsfattande i lönegarantifrågan. Bedrägeri förutsätter därmed att konkursförvaltaren vilseletts, i och med att beslutet om lönegaranti ryms inom konkursförvaltarens ansvar. Försvarena menade att det inte framgått av målet att förvaltaren blivit vilseledd.

Tingsrätten bemötte försvarets invändningar enligt följande. Att utreda arbetstagarens rätt till lönegaranti ankommer på konkursförvaltaren. Länsstyrelsens uppgift består till största del av att verkställa utbetalningen i enlighet med konkursförvaltarens beslut, men det kan inte antas att Länsstyrelsen ska betala ut lönegaranti om de har anledning att misstänka att konkursförvaltarens beslut är felaktigt. Det synsätt som försvaret lade fram är därmed för snävt, då Länsstyrelsen är berättigad att utreda grunderna för lönegaranti närmare om ett sådant behov skulle uppstå.

Tingsrätten ansåg att det inte var klarlagt att konkursförvaltaren F.H. har blivit vilseledd. För att ett bedrägeriansvar ska föreligga ansågs det dock tillräckligt att Länsstyrelsen vilseletts genom att konkursförvaltaren vidarefordrat inkorrekta uppgifter om lönefordringar. Det saknade därmed betydelse huruvida konkursförvaltaren vilseletts, varit delaktig alternativt deltagit i brottsplanen, eller inte brytt sig om att kontrollera om rätt till lönegaranti förelegat. Länsstyrelsen mottog felaktiga uppgifter som lämnades från huvudmännen i bolagen samt från lönegarantimottagarna. Avsikten med detta var att ge sken av att personerna i bolaget var berättigade till lönegaranti, trots att så inte var fallet. Vilseledandet innebar förlust för Länsstyrelsen och det allmänna.

Tingsrätten bedömde även att flertalet av de åtalade uppfyllde kravet på uppsåt, då de gemensamt och i samförstånd planerat och utfört de aktuella bedrägerierna. För att ansvar för bedrägeri ska föreligga måste det var ställt utom rimligt tvivel att gärningspersonerna haft uppsåt till samtliga rekvisit. Som exempel kan nämnas att det i Crisaya kunde visas att samtliga av de s.k. lönegarantimottagarna var medvetna om att de inte hade haft rätt till pengarna. Däremot blev det inte klarlagt att samtliga lönegarantimottagare var medvetna om att deras handlingar utgjorde ett lönegarantibedrägeri. I de fall där uppsåtet inte kunde styrkas av åklagaren frikändes lönegarantimottagarna från åtal om bedrägeri.

Benitos Bygg och Bemanning AB (Benitos Bygg) bildades i juni 2013 under namnet Crispanti AB. Bolagsnamnet ändrades sedan ytterligare två gånger, innan namnet Benitos Bygg registrerades. Vid registrering av bolagets senaste namn registrerades två nya personer i styrelsen, vilka inte förekommit i bolagen innan. Benitos Bygg ansökte om att försättas i konkurs i maj 2019. Tillgångarna i bolaget upptogs till 0 kr, med reservationen om att tre överlåtna bilar, tillhörande bolaget, behövde utredas. Skulderna bestod närmast uteslutande av löneskulder.

I konkursen gjordes 14 anspråk på statlig lönegaranti. Anställningsavtalen hade upprättats kort inpå konkursutbrottet. Konkursförvaltaren anmälde den 19 juli 2019 misstanke om brott gällande försök till bedrägeri, i enlighet med 17 kap. 16 § KonkL. Den 26 juli 2019 avslog konkursförvaltaren samtliga anspråk på statlig lönegaranti. I ett vittnesförhör med en

konkursförvaltare från en annan advokatbyrå framkommer det att bl.a. Benitos Bygg fått avslag på lönegarantianspråk vid ett tidigare tillfälle på grund av misstänkt bedrägeri.

För att dömas för ett försöksbrott ska gärningsmannen ha påbörjat utförande av brottet. Gärningsmannen ska med andra ord passerat förberedelsestadiet. Försöksbrottet är straffbart om det funnits fara för att brottet skulle fullbordas. Även om det inte förelåg fara för brottets fullbordande kan försöket vara straffbart om det vid en objektiv bedömning framstår som rimligt att gärningsmannens misslyckande berott på slumpen eller på grund av tillfälliga omständigheter (straffbart otjänligt försök).³⁰ För straffbarhet ska det ur gärningsmannens perspektiv framstå som möjligt att uppsåtet med brottet kommer att förverkligas.³¹

Tingsrätten bedömde att utredningen har visat att gärningsmännen gjort allt de trott sig behöva för att genomföra bedrägeriet. I den skriftliga utredningen framkom det att personuppgifter, bankkontonummer, anställningsavtal och lönespecifikationer samlats in från personer för att det skulle framstå som att de var arbetstagare i bolaget. En av gärningsmännen tog även kontakt med en jurist på en advokatbyrå som tidigare arbetat på samma advokatbyrå som konkursförvaltaren för Crisaya, Aktivitetsfabriken, Craftia och Heritage. Gärningsmannen i fråga var av uppfattningen att juristen skulle handlägga konkursen i Benitos bygg på motsvarande sätt som med resterande fyra företag. Med bakgrund av detta ansåg tingsrätten att det var fråga om ett kvalificerat, straffbart försök till bedrägeri.

3.4.2 Malmö tingsrätt mål nr B 9479–13

I målet B-9479-13 åtalades 32 personer för bedrägeri mot den statliga lönegarantin. Två av personerna i målet var huvudmän i fem olika bolag, i vilka de uppgav att de hade ett flertal anställda. Beträffande de personer som uppgetts som anställda utgick tingsrättens bedömning från arbetstagarbegreppet och om personerna kunde anses som arbetstagare.

³⁰ Zila, Josef. *Brottsbalk* (1962:700). 23 kap. 1 §. 2022-11-10, Lexino (JUNO).

³¹ Jareborg, Nils. *Allmän kriminalrätt*. 1 uppl. Uppsala: Lustus förlag. 2001. s. 386.

Åklagarens talan baserades på ett påstående om att huvudmännen försatte bolagen i konkurs i syfte att arbetstagarna skulle uppbära lönegaranti som de inte var berättigade till. De inblandade påstås ha utfört gärningarna tillsammans och i samråd. Lönegarantimottagarna fick i flertalet fall behålla en mindre del av garantibeloppet medan resten tillföll huvudmännen. Förfarandet upprepades med smärre variationer i samtliga fem bolag. Det förekom inga uppgifter på bolagens bankkonton som indikerade att verksamhet bedrevs, med undantag från ett fåtal verifikat som var uppenbart falska. Samtliga personer i bolaget anställdes kort inpå konkursutbrottet. Flertalet personer påstods arbeta med uppgifter som de saknat utbildning i eller erfarenhet av. Med bakgrund av detta dömdes 28 personer till bedrägeri, varav de två huvudmännen dömdes till grovt bedrägeri.

3.4.3 Stockholms tingsrätt mål nr B 11230–17

I målet B 11230–17 åtalades två personer för försök till grovt bedrägeri. Båda personer erkände försök till grovt bedrägeri. Bolaget i fråga köptes i februari 2015 och ägdes till en början av de tilltalade med 50 % av aktierna vardera. En av personerna utsågs till styrelseledamot och den andra till styrelsesuppleant, båda var firmatecknare. I mars 2016 utträdde styrelsesuppleanten ur bolaget, istället anmäldes dennes fru som styrelsesuppleant. Samtidigt blev styrelseledamoten ensam aktieägare. Bolaget försattes i konkurs i oktober 2016 efter egen begäran.

De två tilltalade uppgav att de tillsammans planerade att anmäla till konkursförvaltaren att de hade åtta anställda i bolaget, och på så sätt förmå konkursförvaltaren att besluta om lönegarantiersättning till dessa personer. Konkursförvaltaren uppgav att han kallade de två tilltalade samt de åtta namngivna personerna till ett möte i oktober 2018. Endast de två tilltalade samt fyra av de namngivna personerna dök upp på mötet. Konkursförvaltaren varnade vid samma möte att han misstänkte bedrägeri. Misstankarna grundades på att det förekom oproportionerligt höga lönefordringar, det hade inte vistats fler än två eller tre personer i lokalen där arbetet ska ha bedrivits samt att det av utredningen inte framkom att några produkter sålts av de som påstods vara anställda i bolaget. Konkursförvaltaren avslog i november 2016 samtliga åtta ansökningar om lönegaranti.

Enligt tingsrättens bedömning var det styrkt att de tilltalade tillsammans och i samråd försökte att förmå konkursförvaltaren att betala ut lönegaranti för åtta personer genom att uppge att dessa personer arbetat i bolaget med viss lön trots att så inte varit fallet. Det ansågs vara utrett att något arbete aldrig utförts av de åtta personerna. Fara har förelegat att de tilltalades handlande skulle leda till fullbordat brott. Att brottet inte fullbordades berodde endast på tillfälliga omständigheter. Båda dömdes därför till försök till grovt bedrägeri.

4. Konkursförvaltarens och kontrollmyndigheternas funktion och uppgifter

4.1 Inledning

Kontrollmyndigheterna har som uppgift att administrera och på annat sätt handlägga beslut som rör lönegarantin. Kontrollmyndigheterna som är direkt involverade i lönegarantiförfarandet består av Tillsynsmyndigheten i konkurser (TSM), Länsstyrelsen och tingsrätterna. TSM är en tillsynsmyndighet underställd KFM. Utöver detta finns det även en rad indirekt involverade myndigheter. Framställningen kommer främst att behandla konkursförvaltarnas, tingsrättens, Kronofogdemyndighetens och Länsstyrelsens roll i lönegarantisystemet. Konkursförvaltarens arbete är självständigt gentemot kontrollmyndigheterna. I detta kapitel kommer myndigheternas och konkursförvaltarens ansvarsområde i lönegarantisystemet att beskrivas.

4.2 Konkursförvaltarens ansvarsområde

Konkursförvaltningen sker i privat sektor och administreras av advokater eller specialiserade jurister med inriktning mot obeståndsrätt eller företagsrekonstruktion. Det finns inget krav i lagstiftningen att förvaltaren ska ha juridisk bakgrund. Förvaltaren ska dock ha den särskilda insikt och erfarenhet som krävs för uppdraget, samt i övrigt vara lämpad att åta sig uppdraget som förvaltare (7 kap. 1 § KonkL). Det förefaller sig därför naturligt att konkursförvaltare är yrkesverksamma jurister eller advokater med bakgrund inom obeståndsrätt.

Konkursförvaltaren är ansvarig för förvaltningen och utredningen av konkursen. Förvaltaren arbetar självständigt från kontrollmyndigheterna i konkursen och ska verka för borgenärernas gemensamma intresse. Förvaltaren kan dock ställas till svars inför kontrollmyndigheterna om oegentligheter i förvaltningen har skett. Innan en konkursförvaltare utses av tingsrätten, eller om fler än en förvaltare ska utses, ska TSM höras (7 kap. 3 § 1 st KonkL). Domstolen och

TSM står i övrigt utanför förvaltningen.³² Beslut om utseende av förvaltare kan överklagas av borgenären, gäldenären och TSM, 16 kap. 8 § KonkL.³³

Det ankommer på konkursförvaltaren att besluta om det föreligger rätt till lönegaranti i konkursen. Ett beslut om lönegaranti sker tidigt i konkursen då arbetstagaren skyndsamt ska få ut garantibeloppet. Ett anspråk på lönegaranti prövas så snart det föreligger en utredning om en fordran föreligger eller ej. Förvaltaren ska sedan skyndsamt ta beslut om fordran uppfyller kraven för lönegarantin och därmed ska betalas ut, 16 § LGL. Kravet på skyndsamhet grundar sig i att lönegarantin är en skyddslagstiftning för arbetstagare, där lagstiftaren utgått ifrån att arbetstagaren har ett stort intresse av att få ut ersättning för utebliven lön från arbetsgivaren så snabbt som möjligt. Beslutet om lönegaranti skickas till den länsstyrelse som kommer ifråga enligt 1a § LGF, TSM³⁴

Konkursförvaltaren har en anmälningsskyldighet om det vid konkursförvaltningen framkommer att gäldenären kan misstänkas för ett brott som inte är av ringa beskaffenhet och som har samband med näringsverksamheten, 7 kap. 16 § KonkL. Vid förundersökningen om ett brott kan misstanke om missbruk av lönegarantin uppkomma, och utreds då visare av EBM. Om brottsmisstanken enbart rör lönegarantibedrägeri utreds ärendet dock av Åklagarmyndigheten.³⁵

Vilket underlag som konkursförvaltaren ska använda sig av för att fatta beslut är inte reglerat i lag. Styrningen av konkursförvaltarens beslutsprocess är därmed begränsad, det finns t.ex. inga krav på att särskilda handlingar ska ha utretts inför ett lönegarantibeslut. Underlaget som läggs till grund för ett lönegarantibeslut kan därför variera starkt. I praktiken utreds rätt till lönegaranti av lönegarantihandläggare på advokatbyrån eller juristbyrån och inte av konkursförvaltarna. Utredningen skiljer sig mellan olika byråer och beror även på hur ordnad

³² Mellqvist, Mikael och Welamson, Lars. *Konkurs och annan insolvensrätt*. Uppl. 13. Stockholm: Norstedts Juridik, 2022. s. 101.

³³ Ibid.

³⁴ Skatteverket, Rättslig vägledning. Lönegaranti vid konkurs. *Skatteverket*. 2022.

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.10/322252.html> [Hämtad 2022-09-20].

³⁵ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 22.

konkursgäldenärens bokföring är. I regel baseras utredningen på företagets bokföring och lönespecifikationer, om sådan finns.³⁶

Det är konkursförvaltaren som beslutar om, skriver under och skickar in lönegarantibeslutet till Länsstyrelsen. Beslut om lönegaranti får inte delegeras till en annan handläggare på byrån, t.ex. en biträdande jurist, då beslutet utgör myndighetsutövning enligt Förvaltningslag (2017:900) (FL), 28 § FL. De flesta förvaltare skickar in sina beslut via en e-tjänst som tillhandahålls av Länsstyrelsen. För att skicka in beslut via e-tjänsten krävs det att förvaltaren legitimerar sig med Bank-id, vilket underlättar identifiering av vilken förvaltare som står bakom beslutet. Det uppges dock i Riksrevisionens rapport att ett flera mindre konkursförvaltare har valt att inte använda sig av e-tjänsten. Hur stor andel som valt att ansluta sig till e-tjänsten framgår inte, men av skrivelsen framkommer att länsstyrelserna arbetar aktivt med en övergång till digitaliseringen och att många större byråer väljer att använda e-tjänsten.³⁷

Konkursförvaltaren kan i efterhand upptäcka att lönegaranti betalats ut på fel grunder. Har ett beslut redan fattats i ärendet är det rättsliga utrymmet för att ändra beslutet till nackdel för arbetstagaren mycket litet. Detta beror på att arbetet som konkursförvaltaren utför anses som myndighetsutövning, vilket innebär att konkursförvaltaren ska ta beslut i enlighet med förvaltningslagen. Enligt 37 § 2 st FL får ett beslut som är till nackdel för enskild part endast ändras om det framgår av beslutet att det under vissa förutsättningar får återkallas, om tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras eller om det felaktiga beslutet är grundat på att den enskilde har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Om konkursförvaltaren får kännedom om att något förhållande som påverkar arbetstagarens rätt till lönegaranti kan påverkas, ska förvaltaren ompröva sitt beslut av avseende garantibeloppet innan det betalas ut. Om omprövningen medför att garantibeloppet förändras, ska konkursförvaltaren samma dag skicka en underrättelse till Länsstyrelsen, 18 § 2 st LGL. Omprövning av konkursförvaltarens beslut kan även ske om beslutet innehåller en uppenbar oriktighet som ett skrivfel, räknefel eller liknande, 20 § LGL. Om lönegaranti betalats ut med

³⁶ Ibid. s. 55–56.

³⁷ Ibid. s. 61. Se fotnot 178.

för högt belopp eller obehörigen på grund av att någon lämnat oriktiga uppgifter, ska återbetalning av det överskjutande beloppet ske. Detsamma gäller om mottagaren i annat fall borde insett att denne inte var behörig att motta beloppet, 34 § LGL.

4.3 Förordnande av och granskning av konkursförvaltare

KFM är tillsynsmyndighet vid konkurser, 7 kap. 25 § KonkL. Tillsynen utövas av TSM, en tillsynsmyndighet underställd KFM. I tillsynen ingår tillsyn över ärenden som rör lönegaranti, samt granskning av konkursförvaltare. Innan en förvaltare utses av tingsrätten ska TSM höras, 7 kap. 3 § KonkL. Processen är ett så kallat *hörande* vars syfte är att ge konkurstillsynen möjlighet att framföra eventuella invändningar mot förslaget. Hörandet ska ske skyndsamt för att bl.a. undvika att bolagen töms på tillgångar. Svar ges oftast inom 15–20 min, men kan dröja upp till en timme. Endast i komplicerade fall tar hörandet över en timme.³⁸ Inom ramen för hörandet görs även en enklare kontroll av konkursförvaltaren. Konkurstillsynen gör då en kontroll av konkursgäldenärens verksamhet och om konkursförvaltaren eller dennes kollega har varit rekonstruktör eller likvidator i bolaget. Om konkurstillsynen bedömer att det finns ett otillbörligt syfte med ett förvaltarförslag ska detta utredas vidare innan hörandet besvaras.³⁹ Det är sedan tingsrätten som utser konkursförvaltare, 7 kap. 2 § KonkL.

I fall där konkursförvaltaren överväger att avslå begäran, eller på annat sätt känner tveksamhet till begäran, ska TSM höras, 7 kap. 10 § KonkL. När konkursförvaltaren har beslutat om bifall eller avslag till lönegaranti ska TSM granska beslutet och kontrollera att beslutet har tagits i enlighet med FRL och LGL. Om myndigheten motsätter sig konkursförvaltarens beslut kan talan väckas mot arbetstagaren vid tingsrätten, 30 § LGL.⁴⁰ TSM är den myndighet som företräder staten vid tingsrätten om en arbetstagare väcker talan i domstol på grund av missnöje mot lönegarantibeslutet, 29 § LGL och 19 § LGL.

³⁸ Riksrevisionen. Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete. *Riksrevisionen*. 2022. s. 53. Se fotnot 149.

³⁹ *Ibid.* s. 53.

⁴⁰ Skatteverket, Rättslig vägledning. Lönegaranti vid konkurs. *Skatteverket*. 2022.

Blivande konkursförvaltare granskas noga av TSM innan de blir förordnade som konkursförvaltare första gången. Enligt 7 kap. 1 § KonkL ska en konkursförvaltare ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver och vara lämpad för uppdraget i övrigt. Med lagstiftningen, förarbetena och praxis som grund har KFM utarbetat mer preciserade krav på konkursförvaltare. Det krävs att förvaltaren har goda teoretiska kunskaper inom relevanta rättsområden samt mycket goda kunskaper inom företagsekonomi och ekonomisk förvaltning. Erfarenhetkravet innebär att förvaltaren ska ha betydande erfarenhet av att hantera affärsjuridiska frågor under personligt ansvar, betydande erfarenhet av personal- och lönegarantifrågor samt ha betydande praktisk erfarenhet av de frågor som uppkommer i en konkurshantering.⁴¹

Det ställs även krav på att konkursförvaltaren ska förfoga över en kontorsorganisation som har kompetens att hantera konkursfrågor. Detta innebär att en förvaltarbyrå minst bör bestå av två personer som regelbundet utför arbete som konkursförvaltare. Organisationen ska ha kvalificerade medarbetare som kan utföra arbete inom kort varsel, och varje förvaltare ska kunna ersättas av en annan person i organisationen vid sjukdom eller ledighet.⁴²

Enligt praxis ska förvaltarkretsen hållas begränsad. TSM har gjort bedömningen att förvaltarkretsen endast begränsas av specialistkravet, det vill säga att en tilltänkt förvaltare ska vara specialiserad och lämpad för konkursförvaltning för att få uppdraget som konkursförvaltare. Utöver de extensiva krav som ställs på blivande konkursförvaltare så sker även löpande granskningar av verksamma konkursförvaltare två gånger om året. Granskningen är av övergripande natur. Konkursförvaltarens prestation bedöms med fokus på bl.a. upprepade förseelser och förseningar. Även större omläggningar i organisationen tas med i den löpande

⁴¹ Kronofogden. *Kronofogdemyndighetens ställningstagande*. Dnr 840-14104-18/121. Nr 2/18/TSM. 2018-06-21. s. 3-7.

<https://www.kronofogden.se/download/18.6afc1d4217d1812e6e45c16/1646146615365/Konkursforvaltarkretsen.pdf> [Hämtad 2022-10-17].

⁴² Kronofogden. *Kronofogdemyndighetens ställningstagande*. Dnr 840-14104-18/121. Nr 2/18/TSM. 2018-06-21. s. 8-10.

<https://www.kronofogden.se/download/18.6afc1d4217d1812e6e45c16/1646146615365/Konkursforvaltarkretsen.pdf> [Hämtad 2022-10-17].

granskningen. Bedömningen läggs sedan till grund för hur ingående TSM behöver granska varje enskild förvaltare inför nästkommande period.⁴³

4.4 Länsstyrelsens ansvarsområde

Utbetalande myndighet av lönegarantin är någon av de sju länsstyrelser som anges i 1-1a §§ LGF, 6a § LGL. Länsstyrelsen är även den myndighet som fullgör arbetsgivarens skyldigheter vad gäller skatteavdrag och löneutdrag och löneutmätning (24 § LGL) samt betalar arbetsgivaravgifter, 2 kap. 1 och 11 §§ SAL.

När konkursförvaltaren har tagit beslut om att lönefordran ska betalas ut enligt LGL skickar förvaltaren en underrättelse till Länsstyrelsen om att lönegaranti ska betalas ut. Innan en utbetalning sker gör Länsstyrelsen en kontroll vissa kontroller för att säkerställa att utbetalningarna görs på korrekta grunder. Kontrollerna är av enklare karaktär och består av exempelvis av att handläggaren ser över så att ersättning inte ges för en längre period än vad som är tillåtet enligt lag. Länsstyrelsen har möjlighet att se om individer med pågående lönegarantiärenden har fått utbetalningar från den egna länsstyrelsen vid tidigare tillfällen.

Innan utbetalningen genomförs ska arbetstagaren försäkra på heder och samvete att uppgifterna om bl.a. anställningsförhållanden och löner under uppsägningstiden är korrekta, 25 § LGL. Därefter fattar Länsstyrelsen beslut om utbetalning till arbetstagaren. Länsstyrelsens uppgift i lönegarantifrågor är främst av verkställande natur och ska skötas med skyndsamhet.⁴⁴

Länsstyrelsen har möjlighet att upptäcka eventuella lönegarantibedrägerier främst genom att se om individen har förekommit i tidigare lönegarantiärenden. Myndigheten saknar dock möjlighet att hindra utbetalningarna, då det är endast konkursförvaltaren som har mandat att ändra på ett beslut om lönegaranti.⁴⁵ Länsstyrelsen saknar även mandat att kontrollera ifall det

⁴³ Riksrevisionen. Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete. *Riksrevisionen*. 2022. s. 50.

⁴⁴ Skatteverket, Rättslig vägledning. Lönegaranti vid konkurs. *Skatteverket*. 2022. <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.10/322252.html> [Hämtad 2022-10-29].

⁴⁵ Danhard, s. 349.

bankkontonummer som uppgetts tillhör rätt person, för det krävs en polisanmälan.⁴⁶ I de fall länsstyrelsen misstänker ett bedrägeri ska de kontakta konkursförvaltaren och be dem kontrollera uppgifterna. Om konkursförvaltaren inte ändrar beslutet är länsstyrelsen skyldig att betala ut lönegarantin trots misstankarna.

En arbetstagare som fått ut ett för högt garantibelopp eller som fått lönegaranti på felaktiga grunder kan bli återbetalningsskyldig, 34 § 1 st LGL. Det är den utbetalande länsstyrelsen som beslutar om återkrav från lönegarantimottagaren, 11 § LGF. Ett beslut om återkrav kan genomföras utan att en överprövning av ärendet skett.

⁴⁶ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 64.

5. Identifierade brister i lönegarantisystemet

5.1 Inledning

I Riksrevisionens granskning identifieras ett antal brister i lönegarantisystemet. I detta kapitel kommer framställningen att fokuseras på vad dessa brister består av, samt vilka förslag som anses vara särskilt viktiga att genomdriva för att kunna minska missbruk av lönegarantin.

5.2 Utredningen av ansökan om lönegarantin kan variera

Konkursförvaltarna använder sig huvudsakligen av konkursgäldenärens bokföring, bankkontoutdrag och andra företagsdokument för att avgöra om en arbetstagare har rätt till lönegaranti. Saknas sådan dokumentering i företaget kan konkursförvaltarna behöva tillgång till uppgifter från myndigheter för att få fram underlag. Det är framförallt Skatteverkets arbetsgivardeklaration, vilket är en redovisning för utbetalda ersättningar, avdragen skatt och arbetsgivaravgifter, som kan utgöra ett viktigt underlag för bedömningen av rätten till lönegarantiersättning. Förvaltaren kan även behöva uppgifter från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Länsstyrelsen för att veta i vilken utsträckning en arbetstagare fått ersättning för sjukdom eller arbetsmarknadsåtgärder, då båda dessa påverkar rätten till, eller omfattningen av, lönegarantiersättningen.⁴⁷ Myndigheterna har olika rutiner och regler för utlämnande av uppgifter från myndigheternas register. Om en konkursförvaltare behöver få ut uppgifter som är sekretessbelagda behöver det finnas en sekretessbrytande bestämmelse att tillämpa. Bedömningarna görs i varje enskilt fall och det kan variera om konkursförvaltaren får ut uppgifter från myndigheterna eller ej.⁴⁸

Hovrätten slog fast i avgörandet RH 1984:98 att den statliga lönegarantin är en social skyddslagstiftning, och att kraven som ställs på arbetstagaren att visa att det föreligger ett lönekrav inte får ställas för högt.⁴⁹ För konkursförvaltarna innebär det att de i många fall har stöd för att bifalla anspråk på lönegaranti om det föreligger osäkerhet huruvida ett bifall eller avslag ska ske. För att avslå ett lönegarantianspråk behöver konkursförvaltaren visa att en

⁴⁷ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 58.

⁴⁸ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 57-58.

⁴⁹ Danhard, s. 389-390.

lönefordran saknas, att anställningen eller lönefordran har tillkommit i syfte att få ut lönegaranti eller att lönefordran är oskälig med hänsyn till omständigheterna (9 b § LGL och 5 kap. 2 § KonkL). Beviskraven för att arbetstagaren ska rätt till ersättning är förhållandevis låga jämfört med kraven som ställs på konkursförvaltaren vid ett eventuellt avslag. Detta har ansetts vara en av de möjliga bakomliggande orsakerna till de höga nivåerna av misstänkt missbruk av lönegarantisystemet.⁵⁰

Från Länsstyrelsens register kan konkursförvaltaren få uppgifter om arbetstagaren har fått ut lönegaranti tidigare, då upprepade ärenden kan indikera att ett systematiskt missbruk föreligger. Länsstyrelsen kan dock endast lämna ut information från den egna länsstyrelsen. En konkursförvaltare som vill ha uttömmande uppgifter om tidigare lönegarantiärenden måste således kontakta samtliga länsstyrelser i landet.⁵¹

Riksrevisionen har bedömt att det stora handlingsutrymmet för hur rätt till lönegaranti utreds är problematiskt. Särskilt i de fall där konkursgäldenären har oordnad bokföring, eller saknar bokföring, riskerar det att ge upphov till inkonsekventa bedömningar. Skillnaderna i tillvägagångsätt kan också leda till att folk söker sig till konkursförvaltare söker som har ett rykte om sig att vara mindre noggranna i sina bedömningar⁵², vilket exemplifierades i rättsfallet B-16421-19 under avsnitt 3.4.

5.3 Otydliga regler för återkrav

Genomförandet av återkrav försvåras av att kommunikationen mellan myndigheterna är bristfällig, vilket har medfört att Länsstyrelsen inte alltid vetat om att det ska beslutas om ett återkrav. Det förekommer exempel på där länsstyrelsen inte fått reda på om att ett återkrav ska genomföras efter att en fällande dom rörande lönegarantibedrägerier. Länsstyrelsen i Stockholm har uppgett att de drivit återkrav efter de fått tips från andra myndigheter eller från medier. Enligt Riksrevisionen:s granskning har kommunikationen mellan Länsstyrelsen och andra myndigheter ökat, vilket ger bättre förutsättningar att genomföra återkrav. Systemet med

⁵⁰ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 59.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid. s. 59.

återkrav anses dock fortfarande vara invecklat, något som sannolikt leder till att staten får färre återkrav.⁵³ Det har påtalats av Högsta domstolen att reglerna för återkrav vid felaktiga utbetalningar av lönegaranti är komplicerade, och att det finns skäl att förenkla regelverket.⁵⁴

5.4 Goda möjligheter för konkursgäldenären att föreslå förvaltare

En av de största identifierade bristerna i lönegarantisystemet som möjliggör missbruk är att konkursgäldenären i samband med konkursbeslutet har möjlighet att lämna önskemål på konkursförvaltare hos domstolen. Beslut om att tillförordna en konkursförvaltare tas av tingsrätten. Tingsrätten håller listor över konkursförvaltare som har blivit godkända av TSM, den s.k. förvaltarlistan. Det är främst utefter denna lista som tingsrätterna väljer ut förvaltare till konkursboet, antingen genom att fördela uppdrag mellan varje förvaltare eller genom slumpmässigt urval.⁵⁵ Om konkursgäldenären lämnar önskemål på förvaltare kan tingsrätten även ta hänsyn till detta önskemål och fördela uppdraget till den efterfrågade förvaltaren. Gäldenärsförslagen tillmötesgås av tingsrätten i de allra flesta fall, vilket i praktiken innebär att gäldenären i princip kan välja vem som ska förvalta konkursen.⁵⁶ I Riksrevisionens granskning uppger närmare 70 procent av tingsrätterna att de kan godkänna ett gäldenärsförslag även om förvaltaren inte är upptagen på tingsrätternas lista på godkända konkursförvaltare, så länge förvaltaren i fråga godkänns av TSM.⁵⁷

En fördel med att föreslå konkursförvaltare är att konkursgäldenären kan välja en förvaltare som denne fått rådgivning av före konkursen. De tidigare kontakterna kan underlätta förvaltarens arbete då det redan finns en insyn i bolaget sedan innan. Nackdelen med att konkursgäldenären får påverka valet av förvaltare är att konkursgäldenären kan föreslå en

⁵³ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 68–69.

⁵⁴ NJA 2018 s. 114.

⁵⁵ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. Riksrevisionen. 2022. s. 51–53.

⁵⁶ Regionala underrättelsecentret Stockholm. *Strategisk rapport– Samhällshotande bedrägerier mot den statliga lönegarantin*. s. 8.
<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2021/03/strategisk-rapport-bedragier-mot-lonegarati-201030.pdf> [Hämtad 2022-10-07].

⁵⁷ Ibid. s. 51 (se fotnot 141).

förvaltare som är mindre noggrann i sitt uppdrag, och därmed inte granskar lönegarantiärendena i den utsträckning som hade behövts för att upptäcka ett bedrägeri.

Även i andra konkursrelaterade bedrägerier kan gäldenärsförslag ge ökad risk för brottslighet. Det kan handla om att konkursgäldenären vill undanhålla exempelvis skattebrott eller bokföringsbrott från myndigheterna och därför valt mindre noggranna förvaltare.⁵⁸ Den ökade risken för bedrägerier vid gäldenärsförslag innebär dock inte att konkursförvaltarna är involverade i ett eventuellt brottsligt upplägg. Enligt en kvalitetsundersökning av konkursförvaltarnas personal- och lönegarantihantering som gjordes av KFM bedömdes att de allra flesta förvaltare bedrev en verksamhet av god kvalitet.⁵⁹

5.5 Tillnärmande av den svenska lönegarantilagstiftningen

Riksrevisionen har bedömt att de brister som framkommit i granskningen till stor del skulle kunna motverkas genom att reformera systemet så att det i större grad efterliknar lönegarantisystemet i de nordiska grannländerna.⁶⁰

Lönegarantisystemen i de nordiska grannländerna skiljer sig från det svenska systemet genom att det är individen själv som ansöker om lönegaranti hos en myndighet som administrerar utbetalningarna. Det danska lönegarantisystemet kräver även att individen använder sig av digital legitimering, likt Bank-id, vid ansökan om lönegaranti. Beslutsprocessen i ett norskt lönegarantiförfarande skiljer sig dock från den danska och finska motsvarigheten. Enligt det norska lönegarantisystemet översänder konkursförvaltaren ett utlåtande till lönegarantimyndigheten för godkännande innan en utbetalning genomförs av konkursförvaltaren.

⁵⁸ Riksrevisionen. Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete. *Riksrevisionen*. 2022. s. 49.

⁵⁹ *Ibid.* s. 50. (se fotnot 135).

⁶⁰ Riksrevisionen. Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete. *Riksrevisionen*. 2022. s. 87.

Det har framförts att lönegarantin i mycket större grad borde vara föremål för regelbunden granskning, då det finns indikationer på en framväxande brottslighet som riktas mot välfärdssystemet. Förslaget är baserat på det finska lönegarantisystemet. I dagsläget finns det ingen sådan funktion inom svensk lönegaranti. Systemet har dock reviderats på egna initiativ från olika myndigheter, exempel på resultat från sådana revisioner är Riksrevisionens granskning och Ruc:s granskning av lönegarantin⁶¹. För att följa kostnadsutvecklingen och upptäcka indikationer på missbruk har det därför föreslagits att en myndighet ges i uppgift att analysera lönegarantin, med syftet få en god överblick över lönegarantins funktioner.⁶²

5.6 Stort antal myndigheter som handlägger lönegarantin

Det stora antalet inblandade myndigheter har identifierats som en av de största bidragande faktorerna till att lönegarantibedrägerier är svåra att åtgärda vid upptäckt. Förslag om att minska antalet inblandade myndigheter har framförts i flera omgångar. I SOU 2017:37 framförs det att en del av problematiken kring lönegarantisystemet kan lösas genom att Skatteverket tar över ansvaret för utbetalningarna. Ansvaret för utbetalningarna skulle då hamna på nationell nivå, där förutsättningarna för en gemensam överblick över hanteringen av lönegarantiutbetalningarna anses vara bättre än på varje enskild länsstyrelse. Skatteverket har dessutom tillgång till underlag som kan underlätta vid kontroll av misstänkt missbruk av lönegarantin⁶³, t.ex. arbetsgivardeklarationer och uppgifter om anställdas löner.

Vid införandet av nuvarande LGL, Lönegarantilag (1992:497), diskuterades det om utbetalningsfunktionen skulle flyttas från Länsstyrelsen till en annan myndighet. Skälet till detta var att Länsstyrelsen inte har någon anknytning till konkursförfarandet utöver administreringen av lönegarantin. Frågan om vilken myndighet som skulle ta över utbetalningsfunktionen krävde dock ytterligare utredning, Länsstyrelsen fortsatte således att vara utbetalande myndighet.⁶⁴

⁶¹ Regionala underrättelsecentret Stockholm. *Strategisk rapport– Samhällshotande bedrägerier mot den statliga lönegarantin*. Dnr: 8–502468, Ekobrottsmyndigheten. 2020-10-29. <https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2021/03/strategisk-rapport-bedragier-mot-lonegarati-201030.pdf> [Hämtad 2022-10-07].

⁶² Ibid s. 88.

⁶³ SOU 2017:37. *Kvalificerad välfärdsbrottslighet- förebygga, förhindra, upptäcka och beivra*. 2017. s. 384.

⁶⁴ Ibid. s. 382.

Regeringen gav under 2017 Skatteverket och Försäkringskassan att utreda möjligheterna till att överföra hanteringen av lönegarantin till respektive myndighet.⁶⁵ Försäkringskassan har angett att de inte anser att det är lämpligt att myndigheten tog över administreringen av lönegarantin. Detta på grund av att myndigheten har en mycket begränsad relation till den del av välfärdssystemet som handlar om ekonomiska konsekvenser och arbetstagares förmåner vid arbetsgivarens konkurs.⁶⁶ Skatteverket ställer sig däremot positiv till att överta ansvaret för hanteringen av lönegarantin. Som skäl har framförts att uppgiften att betala ut garantibelopp inte kräver regional samordning eller tät och regelbunden kontakt på kommunal nivå, vilket gör att förfarandet är bättre lämpat för en placering på nationell nivå. Det har även konstaterats att uppgiften inte kräver att myndigheten har en geografisk eller lokal kännedom. Skatteverket ansvarar dessutom redan för statliga stöd, t.ex. omställningsstöd, och har således erfarenhet av den utbetalande funktionen.⁶⁷

I Skatteverkets promemoria lyfts det att myndigheten även bör ta över andra funktioner som är kopplade till utbetalningen av lönegarantin, så som verkställande av skatteavdrag och uppgiftslämnande till Försäkringskassan. En sådan förflyttning motiveras med att det är logiskt att samtliga funktioner som relaterar till utbetalningen flyttas till en myndighet och underlättar en enhetlig hantering av lönegarantin.⁶⁸ Av samma skäl bör även återkravsfunktionen flyttas till Skatteverket.⁶⁹

⁶⁵ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 76.

⁶⁶ Försäkringskassan. Svar på regeringsuppdrag. *Uppdrag att utreda förutsättningar och konsekvenser av en överföring av utbetalning av lönegaranti och därmed sammanhängande uppgifter*. 2017. s. 3. <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/187482a7-aeac-4ae4-83e2-96fc0ca9f3b5/uppdrag-att-utreda-forutsattningar-och-konsekvenser-av-en-overforing-av-utbetalning-lonegaranti-och-darmed-sammanhangande-uppgifter-svar-pa-regeringsuppdrag-dnr-051465-2017.pdf?MOD=AJPERES&CVID=> [Hämtad 2022-11-29].

⁶⁷ Skatteverket. *Överföring till Skatteverket av utbetalningsansvaret för den statliga lönegarantin*. 2018. s. 35. <https://www.regeringen.se/4a58af/contentassets/338a83ac1c89416cbfcfeb0dd51ca51f/skatteverkets-promemoria-lonegaranti.pdf> [Hämtad 2022-11-29].

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Skatteverket. *Överföring till Skatteverket av utbetalningsansvaret för den statliga lönegarantin*. 2018. s. 108.

I Ruc:s granskning av lönegarantin görs även bedömningen att Skatteverket är den myndighet som har bäst förutsättningar att överblicka livscykeln hos ett företag som drivs på oseriösa grunder. Myndigheten har många verksamhetsgrenar och anses därför ha goda möjligheter att förhindra bedrägerier på ett tidigt stadium. Härutöver har myndigheten även kompetens rörande ekonomisk brottslighet samt ett nära samarbete med KFM, vilket hade underlättat och effektiviserat arbetet med att bekämpa lönegarantibedrägerier.⁷⁰

I dagsläget används begreppet utbetalande myndighet för att beskriva vilken myndighet som ansvarar för utbetalningen av lönegarantin. Det framgår sedan av 6 b § LGF att det är sju länsstyrelser som är utbetalande myndighet. För att Skatteverket ska kunna ta över hanteringen av lönegarantin behöver det därmed göras lagändringar i LGF där Skatteverket anges som utbetalande myndighet. Skatteverket föreslår även i sin promemoria att begreppet "utbetalande myndighet" ersätts med en tydlig angivelse om vilken myndighet som sköter utbetalningen, i syfte att göra lagen mer lättillgänglig och enkel att förstå.⁷¹

Riksrevisionen har i sin granskning bedömt att flertalet av de brister som finns med den statliga lönegarantin kan motverkas med ett system som ligger mer i linje med lönegarantisystemen i grannländerna. Utöver att det ska ankomma på individen att ansöka om lönegaranti så görs bedömningen att det finns stora fördelar med att låta en enskild myndighet stå för den utbetalande funktionen. Genom ett sådant förfarande flyttas det formella beslutsfattandet från konkursförvaltarna till en utbetalande myndighet. Den utbetalande myndigheten tar då ett beslut efter att uppgifterna kontrollerats av förvaltaren.

I det nuvarande systemet är det konkursförvaltaren som tar det formella beslutet om beviljande eller avslag till lönegaranti, länsstyrelserna betalar sedan ut garantibeloppet i enlighet med beslutet, alternativt avvaktar med utbetalningen i väntan på att konkursförvaltaren klargör något som varit otydligt med beslutet. Förslaget om att flytta beslutsfattandet till en myndighet skulle ge bättre förutsättningar för myndigheterna och konkursförvaltare att förhindra

⁷⁰ Regionala underrättelsecentret Stockholm. *Strategisk rapport– Samhällshotande bedrägerier mot den statliga lönegarantin*. s. 21.

⁷¹ Skatteverket. *Överföring till Skatteverket av utbetalningsansvaret för den statliga lönegarantin*. 2018. s. 35-36.

bedrägerier, då myndigheten inte behöver överpröva beslut som redan tagits eller kontakta förvaltaren för att få beslutet ändrat.⁷²

⁷² Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 87.

6. Analys

6.1 Inledning

Omfattningen av bedrägerierna mot den statliga lönegarantin uppskattas till 6–9 % per år, motsvarande 100–150 miljoner kronor. Den årliga förlusten av skattefinansierade medel som orsakas av ekonomisk brottslighet är estimerad till över 100 miljarder kronor per år.⁷³ Sett till helheten motsvarar lönegarantibedrägerierna endast en promille av all ekonomisk brottslighet i Sverige. Att det endast är en liten bråkdel som utgörs av lönegarantibedrägerier innebär förstås inte att ett oförändrat tillstånd är att föredra framför en, möjligtvis kostsam, reformering av systemet. Det är av principiell vikt att statsapparaten motverkar försök till att pengar går från statskassan till brottslig verksamhet. Den relativt begränsade omfattningen av lönegarantibedrägerierna bör dock tas i beaktning när det gäller vilka åtgärder som bör sättas i bruk för att stävja bedrägerierna.

6.2 Förtydligande av hur utredningsprocessen ska genomföras

Riksrevisionen har riktat kritik mot att utredningsprocessen kan variera starkt mellan olika förvaltare. Det stora handlingsutrymmet för att bedöma om rätt till lönegaranti föreligger har, tillsammans med möjligheterna att föreslå förvaltare, bedömts vara en av de största riskfaktorerna bakom missbruket av lönegarantin. Den varierande utredningsprocessen kan sedan leda till att bedragare väljer förvaltare utifrån ett rykte om att denne inte genomför noggranna lönegarantiutredningar, vilket kan ses i rättsfallet B 16421–19. En sådan utveckling är oönskad då det möjliggör att bedragare utnyttjar skattefinansierade funktioner inom rättsväsendet för att begå brott. Utvecklingen är även oönskad då det riskerar att på sikt minska förtroendet för konkursförvaltarnas arbete.

Hur förvaltarna genomför lönegarantiutredningarna är inte reglerat i lag. Tillvägagångssättet varierar därför mellan förvaltare och mellan byråer. För att uppnå ett mer enhetligt utredningsförfarande bland förvaltare skulle det sannolikt krävas att tillägg i KonkL och/eller LGL där det anges hur en utredning ska gå till, eller vilket underlag som krävs för att lönegaranti ska beviljas. En sådan lösning är dock inte tillräckligt preciserad för att komma

⁷³ Ekobrottsmyndigheten. *Om ekobrott*.

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/om-ekobrott/> [Hämtad 2022-12-06].

tillrätta med missbruk av lönegarantin, då förvaltare kan ha fog för att ha olika tillvägagångssätt i olika situationer. Konkursbolagen har dessutom mycket olika förutsättningar i fråga om dokumentation och ekonomisk förvaltning. Till exempel kan ett företag som har bristande ekonomiskt underlag fortfarande ha anställda som är berättigade till lönegaranti. Att införa specifika riktlinjer för hur en lönegarantiutredning ska gå till riskerar att minska handlingsutrymmet hos förvaltarna i alltför hög grad, vilket i sin tur kan missgynna arbetstagare som egentligen är berättigade till lönegaranti. En alltför omfattande begränsning av möjligheterna för arbetstagaren att begära ut lönegaranti skulle därmed kunna inskränka syftet med lönegarantin, det vill säga att vara en skyddslagstiftning för arbetstagare.

En annan föreslagen åtgärd som direkt involverar konkursförvaltaren är att förtydliga i lagstiftningen i vilka fall ett avslag av en begäran om lönegaranti ska ske, i likhet med hur den norska och finska lagstiftningen är utformad.⁷⁴ I både den norska och den finska lönegarantilagen anges det specifikt i vilka fall förvaltaren eller myndigheten kan avslå en ansökan. Förslaget grundas på att befintlig lagstiftning (se 5 kap. 2 § KonkL samt 9 b § LGL) inte anses tillräckligt tydlig i när konkursförvaltaren bör avslå en begäran om lönegaranti, vilket anses ge upphov till en ojämn och osäker rättstillämpning. Tillsammans med låga beviskrav på att det förelegat en anställning och utbetald lön så finns det en oro för att förvaltare beviljar lönegaranti i fall där ett avslag hade varit korrekt.

Oron anser jag dock vara obefogad, då det framkommer av ovan nämnda rättsfall samt Riksrevisionens rapport att konkursförvaltare nyttjar möjligheten till att avslå begäran av lönegaranti om de misstänker brott, samt i hög grad anmäler misstankar om ekonomisk brottslighet.⁷⁵ För att bli utsedd som konkursförvaltare måste förvaltaren uppfylla en rad högt ställda kvalifikationskrav. De är dessutom föremål för regelbunden tillsyn där både personlig lämplighet och den gångna verksamheten bedöms. Av detta följer att gruppen i sin helhet utgörs av individer med konstaterad yrkesskicklighet. Att bedöma när en begäran om lönegaranti ska avslås bör därmed inte utgöra ett problem för de allra flesta förvaltare. Det ska även nämnas

⁷⁴ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 90.

⁷⁵ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 70.

att många av förvaltarna legitimerar sig med Bank-id i samband med att lönegarantibeslutet skickas till Länsstyrelsen, vilket innebär att besluten i många fall kan spåras direkt till förvaltaren.

För att närma sig en lagstiftning som liknar den norska och/eller den finska, måste det göras tillägg i lagen där det specificeras i vilka fall en förvaltare, eller en myndighet, ska avslå en begäran om lönegaranti. I den nuvarande lagstiftningen finns redan bestämmelser som i generella termer anger när ett avslag av begäran av lönegaranti ska ske, vilket bör vara tillräckligt för att uppnå det tilltänkta syftet. Min uppfattning är att ett specificerat tillägg till nuvarande lagstiftning är överflödigt då möjligheterna till att besluta om avslag redan utnyttjas av förvaltare.

6.3 Utökad myndighetssamverkan

Ett förbättrat arbete mellan myndigheter, däribland utökad kommunikation, är en möjlig åtgärd som hade kunna förbättra förutsättningarna för ett minskat missbruk av lönegarantin. Något som nämns i Riksrevisionens rapport är att länsstyrelser endast kan lämna ut information från den egna länsstyrelsen, vilket kan försvåra konkursförvaltarens utredningsarbete då det blir tidsödande att inhämta heltäckande information.

Fördelen med att få samlad information är att förvaltaren kan se om en individ har fått lönegaranti tidigare, oberoende av vilken länsstyrelse personen har fått betalt från. Svårigheterna att få samlad information från länsstyrelsen beror på att varje länsstyrelse är en egen myndighet, delning av information rörande andra länsstyrelsers ärenden skulle därmed strida mot regler om informationssäkerhet.⁷⁶ Förslagsvis borde möjligheten till att samla länsstyrelsernas information ses över. Ett mer samlat system borde även gynna andra aktörer som arbetar inom och med offentlig sektor, då Länsstyrelsen har som uppgift att styra över en rad samhällsviktiga funktioner. Eftersom varje länsstyrelse är en egen myndighet kan det även finnas sekretess som hindrar informationsdelning. Att åtgärda detta kan därför komma att kräva lagändringar. Min uppfattning är att det kan vara värt att genomföra lagändringarna i syfte att

⁷⁶ Mejl till Länsstyrelsen i Skåne.

samla länsstyrelsernas information, om det kan ske utan att informationssäkerheten riskeras och om metoderna för en sammanslagning av systemen inte blir en för kostsam åtgärd. Ett gemensamt system hade effektiviserat utredningsprocessen vid misstanke om bedrägeri, och därmed även kunnat ge förvaltaren möjlighet att upptäcka ett försök till bedrägeri innan lönegarantibeslutet tas.

Ytterligare en tänkbar angreppspunkt hade kunnat vara att förbättra kommunikationen mellan myndigheterna vid återkrav. I dagsläget är det den utbetalande länsstyrelsen som administrerar och beslutar om återkrav. Något som är särskilt bekymmersamt med hanteringen av återkraven är att fällande domar i lönegarantibedrägerimål kan undgå länsstyrelsernas vetskap. Det finns därmed ett potentiellt stort tidsutrymme för bedragarna att forsla undan de pengar som de är skyldiga att betala tillbaka till staten. Enligt 6 § LGF ska en kopia av ett beslut som rör lönegarantin skickas länsstyrelsen, konkursgäldenären samt konkursförvaltaren. Det finns därmed redan en skyldighet för domstolarna att meddela länsstyrelserna om fällande domar. Om upplysningsskyldigheten regelmässigt förbises eller om det endast är fråga om enstaka misstag framgår inte av Riksrevisionens underlag, men det kan konstateras att lösningen i detta fall borde vara så enkel som att domstolarna i större grad iakttar sin upplysningsskyldighet.

Återkravsprocessen har kritiserats för att vara invecklad för både myndigheter och konkursförvaltare. Svårigheterna med att besluta och driva igenom återkrav har bedömts leda till att staten får in färre återbetalningar. Att lägga för stora resurser på att förenkla processen vore dock inte önskvärt eller långsiktigt hållbart, då möjligheterna till att minska missbruk av lönegarantin med fördel bör läggas på förebyggande åtgärder. Det bedöms även av Riksrevisionen att en förenkling av återkravsprocessen kommer bli kostsam åtgärd och ha begränsad framgång oavsett hur systemet är utformat, vilket är ytterligare skäl till att inte lägga resurser på en förenklad återkravsprocess.

Riksrevisionen har även föreslagit att administreringen av lönegarantin borde analyseras regelbundet i syfte att kartlägga lönegarantin samt upptäcka indikationer på missbruk över tid. Att ge en myndighet i uppgift att analysera lönegarantin hade kunnat stärka systemet på lång sikt, då det ger myndigheterna möjlighet att upptäcka samband över en längre tidsperiod.

Samma myndighet bör med fördel ges i uppdrag att föra statistik över lönegarantin, då upprättande av statistik i dagsläget är beroende av enskilda initiativ från myndigheter eller myndighetssamarbeten. Genom att införa en sådana funktioner kan myndigheterna följa hur lönegarantin påverkas av de förslag som implementeras i syfte att motverka missbruket av lönegarantin. Rekommendationen att ge en myndighet i uppgift att analysera lönegarantin är ett förslag som mycket sannolikt kommer vara användbart på lång sikt, då det nuvarande systemet saknar lättillgänglig statistik över lönegarantin.

6.4 Införande av högre tröskel för gäldenärsförslag och bättre kontrollåtgärder vid förordnande av konkursförvaltare

En av de identifierade bristerna som framhävts som särskilt viktiga att åtgärda är att konkursgäldenärerna i praktiken kan välja vilken konkursförvaltare som ska förordnas. Enligt Ruc:s granskning är ett undanröjande av gäldenärsförslagen den enskilt viktigaste åtgärden för att hindra missbruk av den statliga lönegarantin.⁷⁷

I rättsfallet B 16421–19 tydliggörs problematiken med domstolarnas generösa praxis kring gäldenärsförslagen. Huvudmännen i de olika bolagen hade fått beviljat att samma förvaltare skulle förvalta fyra av de fem konkurser som behandlades i rättsfallet. Förvaltaren beslutade att bevilja de s.k. arbetstagarna lönegaranti trots att det fanns indikationer på att ett bedrägeri förelåg. Den största riskfaktorn med att frikostigt godkänna gäldenärsförslag är att en konkursgäldenär som har brottsligt uppsåt kan välja en förvaltare som är betydligt mindre noggrann i sin förvaltning av konkursen. Med stor sannolikhet var det därför huvudmännen i B 16421–19 sökte sig till valda förvaltare.

Det är upp till varje tingsrätt att avgöra vilka rutiner som används vid ett gäldenärsförslag. Även om det finns legitima anledningar till att varje domstol har egna rutiner finns i detta fall goda skäl till att hanteringen av gäldenärsförslagen blir mer enhetliga i syfte att förhindra bedrägeriupplägg. Ett alternativ är att ta bort möjligheten till gäldenärsförslag. Åtgärden hade kunnat nästintill eliminera risken för att konkursförvaltaren används som ett verktyg i ett

⁷⁷ Regionala underrättelsecentret Stockholm. *Strategisk rapport– Samhällshotande bedrägerier mot den statliga lönegarantin*. s. 22.

bedrägeriupplägg. En sådan förändring skulle dock kräva en lagändring i KonkL om hur konkursförvaltare utses, vilket får anses vara en alltför omfattande lösning.⁷⁸

Att ta bort möjligheten till gäldenärsförslag skulle dessutom förhindra att gäldenärer som har förklarliga kopplingar till en särskild konkursförvaltare inte kan fortsätta med samma förvaltare även vid en konkurs. Har gäldenären exempelvis varit hos en förvaltare för rådgivning så kan det finnas goda skäl till att föreslå samma förvaltare vid en konkurs, då denne är bekant med bolaget sedan tidigare. Ur ett kostnadseffektivt perspektiv är det således inte meningsfullt att bryta upp en sådan affärsrelation, om det innebär att förvaltaren kan utföra sitt uppdrag mer effektivt.

En mer kostnadseffektiv lösning som har föreslagits av Riksrevisionen är istället att höja tröskeln för att gäldenärsförslaget ska beviljas. Förslaget är att Domstolsverket ändrar den blankett som tillhandahålls för ansökan om egen konkurs. Blanketten innehåller i dagsläget en rad där gäldenären kan skriva in namn och kontaktuppgifter till den konkursförvaltare som önskas.⁷⁹ Förslaget är att infoga ytterligare en rad där gäldenären ska kunna motivera sitt val av förvaltare. Motiveringen kan sedan användas som underlag hos TSM och hos domstolen inför ett förordnande av förvaltare.⁸⁰

Förslaget om att gäldenärerna ska motivera sitt val av konkursförvaltare får anses vara en väl avvägd åtgärd som är förhållandevis kostnadseffektiv och preciserad. En motivering av den sorten kräver dock att myndigheterna måste göra ett ställningstagande, beroende på om motiveringen till önskemålet varit tillräckligt legitimt eller inte. Viss risk föreligger därmed för att myndigheterna måste göra skönsmässiga bedömningar utifrån knapphändig information, då förordnande av förvaltare sker i ett mycket tidigt skede av konkursen. För att ett motiverande av förvaltare ska få önskad effekt bör myndigheterna även utforma riktlinjer i hur

⁷⁸ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 89.

⁷⁹ Sveriges Domstolar. *Ansök om egen konkurs*.

<https://www.domstol.se/globalassets/filer/gemensamt-innehall/blanketter/konkurs/ansokan-om-egen-konkurs.pdf/> [Hämtad 2022-12-05].

⁸⁰ Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022. s. 89.

motiveringarna ska värderas. Dessa riktlinjer bör även ha som syfte att verka för ett mer enhetligt tillvägagångssätt när tingsrätten utser konkursförvaltare. Riktlinjerna kan förslagsvis utformas som myndighetsinterna dokument, som exempelvis ett ställningstagande eller en handbok.

Ytterligare något som bör uppmärksammas rörande förordnandet av konkursförvaltare är att det föreligger brister i rutinerna hos myndigheterna när det gäller att förhindra att samma konkursförvaltare tillsätts i fler än en konkurs där gäldenären är densamma. Rättsfallet B 16421–19 är ett bra exempel på när både domstolen och TSM har brustit i sina kontroller, då förvaltaren som tillsattes i fyra av fem företag inte var lämpad för uppdragen. Kontrollerna försvåras av att domstolen och TSM arbetar under mycket snäva tidsramar för att undvika att boet töms på tillgångar, men rättsfallet ger indikationer på att det finns utrymme för upprepade misstag.

En sannolik förklaring kan vara att myndigheterna, utöver att de arbetar med mycket små tidsramar, har begränsade möjligheter att kontrollera om förvaltaren varit förordnad i tidigare konkurser med samma gäldenär. Det borde dock vara möjligt för myndigheterna att i sina interna system se om en förvaltare, eller gäldenär, har figurerat i samma ärenden tidigare. Sådana eftersökningar kan ta en del tid i anspråk, men det ska beaktas att en sådan kontroll kan förhindra allvarliga bedrägerier i ett tidigt skede. Om en sådan extra kontroll ska göras, och i så fall hur ingående, får vara upp till varje domstol och tillsynsenhet att avgöra då det är en bedömning som görs från fall till fall.

6.5 Förslag om att ansökan om lönegaranti bör genomföras av den enskilde

I dagsläget är det konkursförvaltaren som administrerar ansökan om lönegaranti åt de arbetstagare som begärt lönegarantiersättning. Ett förslag som lagts fram av Riksrevisionen är att ändra ansökningsförfarandet så att den enskilda ansöker om lönegaranti hos en myndighet, istället för att förvaltaren ska stå för ansökningarna. Förslaget bottnar i uppfattningen att de nordiska grannländernas lönegarantisystem är mer robust och därmed svårare att missbruka, och att en reform av det svenska systemet därför bör närma sig ett sådant system. Det ska dock

nämnas att det inte framkommit något som tyder på att missbruket av lönegarantin är mindre i våra grannländer.

En av fördelarna med att den enskilde behöver ansöka om lönegaranti är att det går att legitimera personen i samband med ansökan. Att behöva binda ansökan till sina personuppgifter skulle således öka insatserna och förhoppningsvis skapa en avskräckande effekt för de som planerar att genomföra ett bedrägeri. Genom att den enskilde ansöker om lönegaranti skulle konkursförvaltaren och myndigheterna även vid behov kunna begära att personen bifogar relevant information från olika myndigheter. Detta hade kunnat innebära en viss lättnad för myndigheterna och förvaltaren då man kan samla in information om den sökande utan att behöva handskas med sekretessen mellan myndigheter.

Fördelarna som nämnts skulle sannolikt ha begränsad effekt på missbruket av lönegarantin, då det inte hindrar utnyttjandet av komplicerade bolagsstrukturer och målvakter i lönegarantibedrägerierna. Användandet av en målvakt innebär att en person, som oftast inte har någon egentlig inblandning i själva brottet, ställs som undertecknad i syfte att dölja andras förhåvanden. Ett exempel på en typ av målvakt är styrelsemålvakter. Dessa personer utses till styrelseledamöter eller verkställande direktörer utan någon avsikt att driva företaget.⁸¹ Det nämns inte uttryckligen i ovan nämnda rättsfall att aktörer som lönegarantimottagare eller styrelsemedlemmar utgjorts av målvakter. I samtliga rättsfall ovan finns det dock tydliga indikationer på att användandet av målvakter skett, då många av lönegarantimottagarna består av närstående, släktingar eller andra som inte haft någon koppling till bolagsverksamheten.

Om bedragare använder sig av många och/eller komplicerade bolagsstrukturer för att dölja kriminell verksamhet (se t.ex. B-9479-13) kommer vissa utomstående möjligtvis bli avskräckta från att medverka i bedrägeriet. Huvudmännen kommer å andra sidan kunna leja målvakter som är villiga att agera som lönegarantimottagare i deras ställe. I detta fall skulle det inte spela någon större roll att den misstänkta legitimerar sig med hjälp av t.ex. Bank-id, då

⁸¹ Information till dig som jobbar inom den finansiella sektorn om varningssignaler kopplade till målvakter. *Polismyndigheten*. November 2022.
<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2022/11/informationsfolder-malvakter.pdf>
[Hämtad 2023-01-11].

legitimeringen inte nödvändigtvis leder fram till huvudmännen. Det informationsövertag som en personlig ansökan skulle medföra baseras på att det är bedragaren själv som gör ansökan. I de fall där målvakter används kommer förvaltaren och myndigheterna inte ha några större fördelar av systemet på lång sikt, då de aktörer som är intressanta inte nödvändigtvis fångas upp.

En aspekt som ska hållas i åtanke vid en reform av lönegarantisystemet är att lönegarantin är en skyddslagstiftning som är tänkt att nyttjas av alla som är berättigade till stödet. Att reformera systemet så att den enskilde ska ansöka om lönegaranti, och dessutom behäfta ansökan med krav om den enskilde ska visa att en anställning förelegat kan vara att ställa för höga krav på individen. Den enskilde i fråga kan sakna efterfrågade dokument t.ex. på grund av att arbetsgivaren saknat en ordnad bokföring, eller på grund av att denne utnyttjats av en oseriös arbetsgivare. Det finns således en risk för att syftet med lönegarantin urholkas om det ställs för höga krav på arbetstägaren att visa att en anställning förelegat.

Förslaget om att ansökan om lönegaranti ska utföras av den enskilde kan ge upphov till straffrättsliga gränsdragningsproblem om ett missbruk av lönegarantin ska anses som bidragsbrott eller bedrägeri. Om lönegaranti vid enskild ansökan anses utgöra ekonomisk ersättning enligt 1 § bidragsbrottslagen skulle ett missbruk av lönegarantin kunna anses utgöra ett bidragsbrott. Ytterligare en aspekt som är viktig att ha i åtanke är att bidragsbrott kan begås av underlåtenhet eller grov oaktsamhet, till skillnad från ett bedrägeri där det krävs uppsåt. Detta skulle innebära en betydande skärpning av lönegarantilagstiftningen. Även om det inte är klarlagt huruvida lönegarantin skulle uppfylla kraven för ett bidragsbrott så kan det konstateras att förslaget om enskild ansökan av lönegarantin klart tangerar bidragsbrottslagen och dess tilltänkta syfte. En reform av detta slag skulle sannolikt kräva ytterligare resurser endast för att klargöra vilken typ av brott det rör sig om i de fall det sker ett missbruk av lönegarantin.

6.6 Överföring administrationen av lönegarantin till Skatteverket

I de granskningar som gjorts av Ruc och Riksrevisionen dras slutsatsen att bedrägerier möjliggörs delvis på grund av att lönegarantiärenden handläggs av många olika myndigheter

innan garantibeloppet slutligen betalas ut. Att många myndigheter är inblandade i handläggningen gör systemet sårbart för missbruk på grund av att informationsutbytet mellan myndigheter och mellan myndigheter och förvaltare i många fall är begränsat.

På grund av detta har det föreslagits att en myndighet tar över hela den administrativa funktionen för lönegarantin, från det formella beslutsfattandet till hanteringen av återkrav. Det har föreslagits att Skatteverket tar över handläggningen av lönegarantin eftersom myndigheten har bäst kompetens rörande bedrägerier, samt erfarenheten av att handlägga liknande typer av ekonomiskt stöd. Konkursförvaltaren skulle fortsatt ha uppgiften att göra utredningen och ta fram underlag för lönegarantin, men Skatteverket skulle vara beslutstagare och även sköta den utbetalande funktionen. Som jämförelse kan det nämnas att förslaget till stora delar efterliknar det norska lönegarantisystemet.

Ett sådant förfarande är att föredra framför det nuvarande beslutprocessen eftersom den är mer effektiv om det finns ett misstänkt bedrägeri. I dagsläget har den utbetalande myndigheten inte stöd i lag för att stoppa utbetalningar som de anser vilar på felaktiga beslut, vilket försätter den utbetalade myndigheten i en mycket oönskad position. Länsstyrelsen kan förvisso överpröva konkursförvaltarens beslut, eller kontakta förvaltaren om att beslutet bör ändras. TSM har även möjlighet att väcka talan mot arbetstagaren vid tingsrätten om myndigheten anser att beslutet är oriktigt. Detta riskerar dock att fördröja processen med utbetalningen på ett sätt som inte är lagenligt, vilket i slutändan kan drabba arbetstagare som faktiskt är i ett behov av att få ut garantibeloppet. Att samla det formella beslutsfattandet och utbetalningsfunktionen hos samma myndighet ger således bättre förutsättningar för ett effektivt kontrollarbete mot lönegarantibedrägerier, samtidigt som det förenklar beslutprocessen.

Att samla lönegarantifunktionerna hos Skatteverket är även fördelaktigt då Skatteverket är borgenär för statens fordringar. Detta innebär att myndigheten bevakar statens fordringar i konkurser, och att eventuell utdelning betalas till Skatteverket. Skatteverket företräder även staten vid andra situationer som relaterar till obestånd, som företagsrekonstruktion,

skuldsanering, likvidation och ackord.⁸² Myndigheten har därmed erfarenhet av liknande processföring samt kompetensen för att utföra uppdraget. Återkrav administreras för närvarande av den utbetalande länsstyrelsen i enlighet med 11 § LGF. Om det beslutas att Skatteverket ska ta över administrationen av lönegarantin vore det önskvärt att myndigheten även tar över borgenärsrollen från Länsstyrelsen för att undvika utspridda funktioner.

En nackdel med att det formella beslutsfattandet överförs till Skatteverket är att beslutsfattaren på myndigheten inte har lika stor insyn i bolaget som konkursförvaltaren, eftersom handläggaren på myndigheten endast arbetat med underlaget till lönegarantin i begränsad utsträckning. Fördelen med det nuvarande lönegarantisystemet är att den som gör utredningen även ansvarar för att bevilja eller avslå lönegaranti. Av de granskningar som gjorts framkommer det att de allra flesta förvaltare bedriver en god verksamhet. De höga kraven på att få upptas som konkursförvaltare medför också att yrkesgruppen är kvalificerad och i övrigt väl ansedd. Även om det förekommer missbruk av lönegarantin kan det konstateras att majoriteten av besluten, 91–94 procent, sannolikt utgörs av korrekta beslut. Detta talar för att systemet till största del är välfungerande, och att missbruken utgör sällsynta undantag.

En tänkbar lösning hade kunnat vara att konkursförvaltaren översänder ett förslag till beslut till Skatteverket i samband med att lönegarantiutredningen är genomförd. Myndigheten har då möjlighet att ta ställning till förvaltarens förslag, med utredningen som underlag. Förutsättningen för att en lösning av denna typ fyller sitt tilltänkta syfte är att tjänstemännen på myndigheten har beretts möjligheter att självständigt och effektivt granska underlaget i en lönegarantiutredning. Utan sådan kompetens skulle systemet i praktiken förbli oförändrat, där konkursförvaltaren i realiteten beslutar om lönegarantin och Skatteverket blir en mellanhand som betalar ut garantibeloppet.

Antalet myndigheter som är direkt involverade i administrationen av lönegarantin är begränsade och omfattar i dagsläget endast tingsrätten, TSM och Länsstyrelsen. Resterande

⁸² Skatteverket. *Borgenärsrollen*.

<https://www.skatteverket.se/omoss/varverksamhet/borgenarsrollen.4.19b9f599116a9e8ef368000671.html>
[Hämtad 2022-12-09].

myndigheter är involverade i undantagsfall, eller då det finns ett behov av kompletterande handlingar rörande arbetstagaren eller konkursgäldenären. Den administrativa funktionen får anses vara så pass begränsad att det inte finns något egenvärde i att minska antalet administrativa aktörer i syfte att förenkla systemet.

Med detta i beaktning kan det ändå konstateras att Skatteverket med stor sannolikhet är den myndighet som är bäst rustad för att ta över handläggningen av lönegarantin. Dock kommer reformen troligen ta en del tid och resurser i anspråk innan den eventuellt tas i bruk. Jämfört med en begränsning av gäldenärsförslagen, och att ge en myndighet i uppdrag att bedriva analyser och statistik över lönegarantin, är en omläggning av administrationen av lönegarantin en stor och kostsam åtgärd. Eftersom lönegarantibedrägerierna endast utgör en begränsad del av de totala utbetalningarna bör det framförallt satsas på resurssnåla åtgärder i första hand, innan mer kostsamma åtgärder sätts i bruk. För omfattande åtgärder i ett tidigt skede riskerar att mynna ut i ett slöseri med offentliga medel.

7. Slutsats

Det har konstaterats att den statliga lönegarantin till viss del är utsatt för bedrägerier. Detta har lett till att utredningar gjorts i syfte att reformera systemet och göra det mer motståndskraftigt mot bedrägerier. Fram tills att större förändringar eventuellt genomförs är det önskvärt att sätta in mindre åtgärder i det befintliga systemet för att stärka tillsynsfunktionen. Ett exempel på detta är att samla länsstyrelsernas lönegarantiregister i ett gemensamt system. Nyttan av åtgärden har begränsningar, att en person som inte förekommer i andra lönegarantiärenden behöver inte ha betydelse för om personen planerar att genomföra ett bedrägeri eller inte. Åtgärden kan komma att kräva lagändringar för att drivas igenom, då både sekretessbegränsningar och informationssäkerhet måste beaktas. Förutsatt att åtgärden inte försätter länsstyrelserna i en situation där informationssäkerheten riskeras, eller riskerar att bli ekonomiskt oförsvarbar sett till förväntad effekt, så hade ett samlat system kunnat bli ett användbart verktyg i utredningsarbetet vid misstänkt bedrägeri.

Att utredningsprocessen varierar mellan olika konkursförvaltare och byråer har varit föremål för kritik. Kritiken grundas i att det finns en avsevärd risk att bedragare utnyttjar förvaltares olika utredningsprocesser, och väljer den förvaltare som anses vara minst noggrann i sina utredningar. Även om en sådan utveckling är oönskad så är risken för att förvaltarna utnyttjas av bedragare förhållandevis låg. De omfattande krav som ställs på förvaltarna innebär att yrkesgruppen är kvalificerad och införstådd med vad uppdraget som förvaltare innebär. Förvaltare som inte iakttar sitt ansvar får anses vara sällsynta undantag till en i övrigt fungerande yrkesgrupp. Att förvaltare har beviljat lönegarantier i vad som senare visat sig vara ett bedrägeri innebär inte att förvaltaren har medverkat till bedrägeriet. I jämförelse med andra identifierade brister i lönegarantisystemet anses det inte önskvärt att lägga resurser på att förändra utredningsprocessen hos förvaltarna, då det sannolikt har en begränsad effekt på missbruk av lönegarantin.

Förbättringsmöjligheterna gällande återkravsprocessen bör förslagsvis begränsas till att förbättra upplysningsskyldigheten mellan myndigheterna när fällande domar skett, så att rätt myndighet kan påbörja indrivandet av återkrav. Att i alltför hög grad lägga resurser på en förbättring av återkravsprocessen vore ineffektivt, sett till vilka effekter det skulle ha på

missbruket av lönegarantin. Förhindrandet av lönegarantibedrägerier bör främst utgå från förebyggande metoder.

En åtgärd som bör införas är en statistisk funktion hos en myndighet, förslagsvis den myndighet som administrerar lönegarantin. Lönegarantisystemet i sin helhet bör även revideras regelbundet i syfte att upprätthålla ett kontinuerligt förbättringsarbete. På längre sikt är en tillgången till samlad statistik samt analyser av lönegarantin nödvändig för att kunna förbättra lönegarantisystemet i framtiden samt bedriva ett förebyggande arbete mot välfärdsbrottslighet.

Möjligheterna för konkursgäldenärerna att få beviljat sina gäldenärsförslag har varit föremål för kritik i både Ruc:s och Riksrevisionens granskningar. För att motverka oönskade kopplingar mellan konkursgäldenärer och förvaltare har det föreslagits att gäldenären i samband med konkursansökan även ska motivera sitt önskemål om förvaltare. Den föreslagna åtgärden innebär att ett tillägg görs i domstolens blankett för konkursansökan. I jämförelse med andra föreslagna åtgärder är begränsandet av gäldenärsförslagen en mindre omfattande åtgärd, och därmed mindre resurskrävande. Min uppfattning är att förslaget har goda chanser att kraftigt minska risken för att förvaltaren utnyttjas som en del av ett bedrägeriupplägg. Att förslaget är förhållandevis resurssnålt samt preciserat är även positivt då missbruket av lönegarantin endast utgör en mindre bråkdel av samtliga lönegarantiutbetalningar.

Jämförelser mellan det svenska lönegarantisystemet och de nordiska grannländernas lönegarantisystem har gett upphov till förslaget att den enskilde ska ansvara för ansökan om lönegaranti. Förslaget har fördelen att myndigheter och förvaltare kan be individen att komplettera sin ansökan vid oklarheter, samt vid misstanke om bedrägeri. Ytterligare en fördel är att det kan ställas krav på legitimering vid ansökan. En av nackdelarna med förslaget är att den enskilde riskerar att missgynnas av en sådan lagstiftning. Avsaknaden av normalt förekommande dokument kan föranleda ett avslag av begäran av lönegarantin, trots att det kan finnas goda anledningar till att dokumenten saknas eller inte upprättats.

Förslaget hindrar inte heller bedragare från att anlita målvakter vid ansökan om lönegaranti. Det råder dessutom oklarheter kring vad ett missbruk av lönegarantin skulle klassificeras som ur straffrättslig synpunkt, då det inte är klargjort var gränsen går mellan ett bidragsbrott och ett lönegarantibrott där ansökan är genomförd av den enskilde. Förslaget kan innebära många nackdelar för arbetstagarna, samtidigt som effekterna av förslaget inte är helt klarlagda. Att den enskilde ska ansvara för ansökan om lönegaranti får därmed anses vara en alltför riskfylld åtgärd för att minska missbruket av lönegarantin.

Det har föreslagits att Skatteverket tar över samtliga funktioner av lönegarantin från Länsstyrelsen, samt beslutsfunktionen från konkursförvaltarna. Förslaget är ett led i att reformera hela lönegarantisystemet i syfte att förbättra lönegarantisystemet och motverka bedrägerier. Fördelen med att samla beslutsfattandet och utbetalningsfunktionen hos Skatteverket är att myndigheten får möjlighet att kontrollera nödvändiga uppgifter innan ett beslut tas. I de fall det föreligger ett misstänkt bedrägeri skulle myndigheten ha möjlighet att stoppa utbetalningen på ett annat sätt än vad som är möjligt i dagsläget. Skatteverket har dessutom erfarenhet av att handlägga funktioner liknande lönegarantin, och är statens borgenär vid återkrav som ej innefattar lönegarantin. Detta medför att Skatteverket är bättre lämpad än Länsstyrelsen att administrera lönegarantin.

En av nackdelarna med att Skatteverket tar över det formella beslutsfattandet är att den aktör som gör utredningen, och därmed har bäst insikt i ärendet, inte får ta beslut om att bevilja eller avslå begäran om lönegaranti. I de fall den administrativa myndigheten misstolkar eller på annat sätt inte tillgodosjort sig all information i utredningen föreligger en viss risk för att felaktiga beslut tas. En tänkbar lösning på problemet vore att förvaltaren lämnar in ett rekommenderat beslut i utredningen. Att låta Skatteverket ta över administreringen av lönegarantin är en omfattande och kostsam reform. Det finns fördelar med att samla alla funktioner hos en myndighet, då systemet för närvarande är något utspritt. Det sammanlagda missbruket av lönegarantin är dock av begränsad omfattning. Att lägga stora resurser innan mindre åtgärder har prövats är inte önskvärt ur effektivitetssynpunkt, då stora förändringar i det nuvarande systemet inte nödvändigtvis är det som behövs för att minska missbruket av lönegarantin.

Av det som framställts är de mest aktuella åtgärderna att införa en statistisk och analytisk funktion som bevakar lönegarantins utveckling över tid, samt att införa en begränsning av gäldenärsförslagen. Att samla administreringen av lönegarantin hos Skatteverket kan bli aktuellt om det kan konstateras att de nämnda åtgärderna inte ger upphov till ett minskat missbruk av lönegarantin. I dagsläget är det dock mer önskvärt att införa resurssnåla och mindre ingripande åtgärder, då missbruket av lönegarantin är av relativt begränsad omfattning.

Käll- och litteraturförteckning

Elektroniska källor

Axberger, H-G, Eko-brott, Eko-lagar och Eko-domstolar. En rättspolitisk utvärdering av lagstiftningen mot ekonomisk brottslighet, BRÅ 1988: 3

Ekobrottsmyndigheten. *Ekobrottsmyndighetens lägesbild om ekonomisk brottslighet i Sverige*. 2020.

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2021/10/ekobrottsmyndighetens-lagesbild-om-ekonomisk-brottslighet-i-sverige-2020-webb.pdf>.

Ekobrottsmyndigheten. *Om ekobrott*.

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/om-ekobrott/>.

Ekobrottsmyndigheten. *Övriga ekobrott*.

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/om-ekobrott/brotten-vi-utredet/ovriga-ekobrott/>.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens.

Försäkringskassan. Svar på regeringsuppdrag. *Uppdrag att utreda förutsättningar och konsekvenser av en överföring av utbetalning av lönegaranti och därmed sammanhängande uppgifter*. 2017.

<https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/187482a7-aeac-4ae4-83e2-96fc0ca9f3b5/uppdrag-att-utreda-forutsattningar-och-konsekvenser-av-en-overforing-av-utbetalning-lonegaranti-och-darmed-sammanhangande-uppgifter-svar-pa-regeringsuppdrag-dnr-051465-2017.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>.

Kronofogden. *Kronofogdemyndighetens ställningstagande*. Dnr 840-14104-18/121. Nr 2/18/TSM. 2018-06-21. s. 8–10.

<https://www.kronofogden.se/download/18.6afc1d4217d1812e6e45c16/1646146615365/Konkursforvaltarkretsen.pdf>.

Kronofogden. *SAMEB-projekt Stockholms län- Missbruk av statlig lönegaranti*. 2011-11-30.
<https://www.kronofogden.se/download/18.4b3cc579179bc58524322e6/1629049861651/SAMEB%20Missbruk%20av%20statlig%20%C3%B6negaranti.pdf>.

Länsstyrelsen. *Lönegaranti*.

<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/bo-och-leva/om-pengar/lonegaranti.html>.

Olsen, Lena. "Rättsvetenskapliga perspektiv". SvJT. 2004. s. 116.

<https://svjt.se/svjt/2004/105>.

Oxford Reference. "de lege lata". Oxford University Press.

<https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/display/10.1093/oi/authority.20110803095708386>.

Oxford Reference. "de lege ferenda". Oxford University Press.

<https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/display/10.1093/oi/authority.20110803095708384>.

Information till dig som jobbar inom den finansiella sektorn om varningssignaler kopplade till målvakter. *Polismyndigheten*. November 2022.

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2022/11/informationsfolder-malvakter.pdf>.

Regionala underrättelsecentret Stockholm. *Strategisk rapport– Samhällshotande bedrägerier mot den statliga lönegarantin*. Dnr: 8–502468, Ekobrottsmyndigheten. 2020-10-29.

<https://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2021/03/strategisk-rapport-bedragier-mot-lonegarati-201030.pdf>.

Riksrevisionen. *Den statliga lönegarantin – förekomst av missbruk och myndigheternas kontrollarbete*. 2022.

https://www.riksrevisionen.se/download/18.623b9d8e17f6795476136029/1646837511048/RiR_2022_4_webb.pdf.

Riksrevisionen. *Bilaga 5- Lönegarantisystemen i Norge, Finland och Danmark*.

https://www.riksrevisionen.se/download/18.623b9d8e17f6795476136028/1646837511030/RiR_2022_4_bilaga5.pdf.

Regeringskansliet, "Prisbasbeloppet för 2023 fastställt".

<https://www.regeringen.se/artiklar/2022/09/prisbasbelopp-for-2023-faststallt/#:~:text=Prisbasbeloppet%20f%C3%B6r%202022%20%C3%A4r%2048%20300%20kronor.>

Skatteverket, Rättslig vägledning. Lönegaranti vid konkurs. *Skatteverket*. 2022.

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.10/322252.html>.

Skatteverket. *Överföring till Skatteverket av utbetalningsansvaret för den statliga lönegarantin*. 2018.

<https://www.regeringen.se/4a58af/contentassets/338a83ac1c89416cbfcfeb0dd51ca51f/skatteverkets-promemoria-lonegaranti.pdf>.

Skatteverket. *Arbetstagare*. 2022.

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.13/378774.html>.

Skatteverket. *Borgenärsrollen*.

<https://www.skatteverket.se/omoss/varverksamhet/borgenarsrollen.4.19b9f599116a9e8ef368000671.html>.

Sveriges Domstolar. *Ansök om egen konkurs*.

<https://www.domstol.se/globalassets/filer/gemensamt-innehall/blanketter/konkurs/ansokan-om-egen-konkurs.pdf/>.

Zila, Josef. *Brottsbalk (1962:700)*. 23 kap. 1 §. 2022-11-10, Lexino (JUNO).

Litteratur

Danhard, Erik. *Konkursarbetsrätten- Om arbetsrätt och lönefordringar i konkurs och företagsrekonstruktion*. 6. Uppl. Stockholm: Jure Förlag AB, 2018.

Jareborg, Nils. *Allmän kriminalrätt*. 1 uppl. Uppsala: Iustus Förlag AB, 2001.

Karlsson-Tuula, Marie. *Ekonomisk brottslighet vid företagsrekonstruktion och konkurs*. Stockholm: Jure Förlag AB, 2011.

Mellqvist, Mikael och Welamson, Lars. *Konkurs och annan insolvensrätt*. Uppl. 13. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2022.

Riksdagstryck

Ds 1996:1. *Effektivare brottsbekämpning*. s. 189.

Prop. 2004/05:57. s. 19.

SOU 2017:37. *Kvalificerad välfärdsbrottslighet- förebygga, förhindra, upptäcka och beivra*. 2017.

Rättsfallsförteckning

Stockholms tingsrätt, dom 2021-01-27, mål nr B-16421–19

Malmö tingsrätt, dom 2014-07-14, mål nr B-9479–13

Stockholms tingsrätt mål, dom 2018-04-27, nr B 11230–17

RH 1984:98

NJA 2018 s. 114.

NJA 1976 s. 87